

Democraat

D66

“Als je idealen hebt, moet je ver vooruit kijken”

– Sigrid Kaag

**Fijne
zomer!**

p.06-11 Na de GR2018

**Nieuwe wethouders,
raadsleden én deelnames**

p.28 Gerben-Jan Gerbrandy

**Interview met onze
Groenste Politicus**

p.32 D66 Techpartij

**Archeologische vondst:
D66-website uit de jaren '90**

Democraten,

We bewegen richting het parlementaire zomerreces. Tijd om onze knopen te tellen. Ik grapte laatst in het coalitieoverleg: “We zitten er nu gelukkig langer dan de zeven maanden die we nodig hadden om te formeren”.

Ondanks het verbond met drie onnatuurlijke partners krijgen onze bewindspersonen ruim baan voor de verwezenlijking van onze gedeelde idealen. Ingrid van Engelshoven geeft een nieuwe impuls aan de wetenschap en aan Nederland als internationale broedplaats voor academische vooruitgang. Stientje van Veldhoven trekt een kwart miljard euro uit voor een nationaal fietsenplan. Ondertussen zit onze fractie in de Tweede Kamer niet stil. Rob Jetten heeft namens D66 met andere partijen, ook van conservatieve zijde, de Klimaatwet tot stand gebracht. Een prestatie van formaat! En Vera Bergkamp komt steeds dichterbij een wijziging van de Algemene wet gelijke behandeling, die mogelijk maakt dat transgenders en intersekse personen expliciet kunnen worden beschermd tegen discriminatie. En ondertussen regelt ze de wietexperimenten.

We blijven kritisch, maar een tevreden glimlach is soms moeilijk te onderdrukken. In Den Haag krijgt D66 het voor elkaar.

En in Brussel? Daar was ik recentelijk te gast ter gelegenheid van de Europese top. Ik sprak met Gerben-Jan Gerbrandy, die onder andere de Europese Klimaatwet tot stand bracht en voor zijn inspanningen werd beloond met de titel *Groenste Politicus* (zie p. 28). En natuurlijk ook met onze delegatieleider in het Europees Parlement, Sophie in 't Veld, die deze maand liet zien hoe de scheppende belofte van Europa kan worden ingelost. Na lange onderhandelingen gelden dankzij haar inzet straks voor de hele Europese Unie asielregels die lijken op wat we in Amsterdam al kennen: een fatsoenlijke plek om te wonen, medische zorg, taalles vanaf dag één en binnen zes maanden toegang tot werk.

Verkiezingen 2019

Op 20 maart 2019 vinden de Provinciale Statenverkiezingen plaats. De nieuw verkozen Statenleden kiezen op 27 mei 2019 de leden van de nieuwe Eerste Kamer. Daarnaast zijn er op 23 mei 2019 verkiezingen voor de leden van het Europees Parlement. Zie pagina 14 en 30 van dit nummer voor meer informatie over deze verkiezingen.

Meer informatie over profielen, kandidaatstelling en het tijdspad van EK2019 en EP2019: d66.nl/partij/verkiezingen

Ondanks het Haagse en het Europese succes stonden de schijnwerpers geheel terecht afgesteld op raadszalen in alle uithoeken van ons land. We schrijven nu ruim drie maanden na de gemeenteraadsverkiezingen. Bijna overal zijn de onderhandelingen over nieuwe colleges en coalitieakkoorden rond. Net als in de landelijke politiek lag een vergaande versplintering van de lokale politiek in sommige gemeenten ten grondslag aan marathononderhandelingen. Heel even was ik bang dat de Rotterdamse fractie mijn zwaarbevochten nationale record uit de boeken zou spelen. Gelukkig kwam het niet zover.

De verkiezingsuitslag liet zien dat wij een volwassen, stabiele partij zijn geworden. De grootste progressieve partij van het land. Een partij die op steeds meer plekken wortel schiet.

“Onder leiding van onze nieuwe campagneleider Jan Paternotte maken wij ons op voor de volgende verkiezingen”

Nu is het tijd om ook lokaal niet alleen zetels te bezetten, maar zetels te benutten. Gasvrije huizen, windmolens, handen aan het bed en inspirerende leraren voor de klas: niets van dit alles komt tot stand zonder de lokale politiek.

Maar een jaar zonder campagne is een jaar niet geleefd. Onder leiding van onze nieuwe campagneleider Jan Paternotte maken wij ons op voor de aanstaande herindelingsverkiezingen en voor de verkiezingen voor de Provinciale Staten en het Europees Parlement volgend voorjaar. De lijsttrekkersverkiezing voor het Europees Parlement is open. Een referendumcampagne over de donorwet van collega Pia Dijkstra blijft uit, maar de campagne voor actieve donorregistratie (ADR) dendert onverminderd voort. Geen moment voor verveling.

Ik zie dit alles om mij heen gebeuren, maar denk niet dat ik alleen toekijk. Ik geniet met volle teugen van mijn nieuwe rol: de koers van de partij bewaken en brandjes blussen – als fractieleider van een regeringspartij is er genoeg te doen. En iedere dinsdag in de fractie en donderdag in het bewindspersonenoverleg kijk ik vol trots om mij heen; wat hebben we een mooie ploeg!

Voor nu wens ik iedere Democraat een fijne zomer. Tijd om ons in zonnige stilte op te maken voor de storm van het nieuwe politieke jaar.

Alexander Pechtold

16.
Antje Diertens is...
solidair met de eilanden

28.
Gerben-Jan Gerbrandy is...
Groenste Politicus

04. feiten&cijfers

06. vers in het college

08. vers in de raad

10. nieuwe deelnames

12. ondertussen in...
Groningen

15. D66-koppel

19. nieuwe donorwet

20. LHBTI-rechten

22. predikant & vrijdenker

24. interview met...
minister Sigrid Kaag

31. column D66 Londen

32. D66-website:
toen en nu

35. essay
Mr. Hans van Mierlo Stichting

38. Democratie van Nu

40. gekozen burgemeester

42. Strategisch Plan

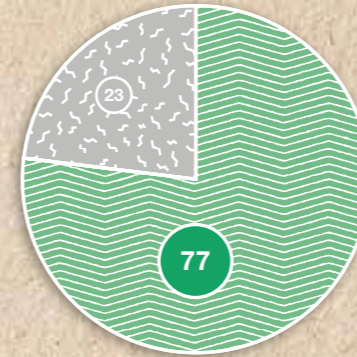
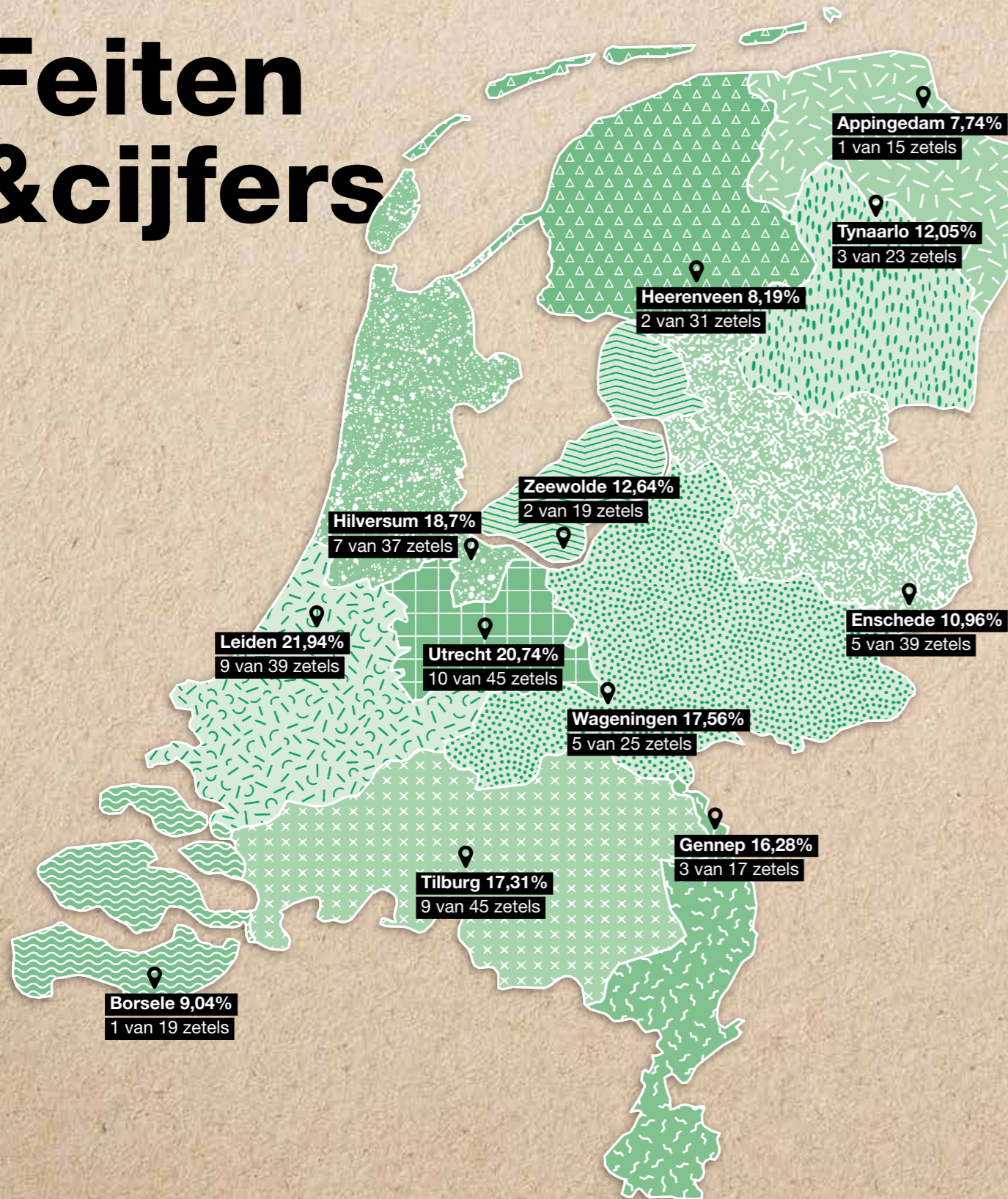
44. uit de vereniging

46. 10 jaar Route66

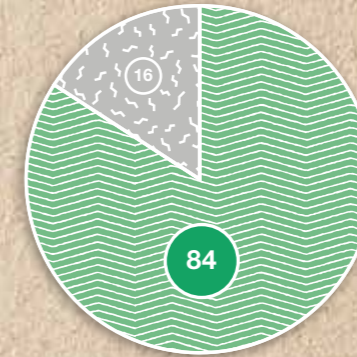
47. ledenpagina

48. ik ben D66

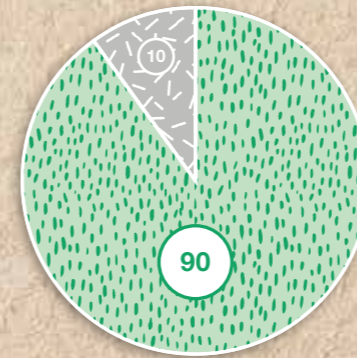
Feiten & cijfers

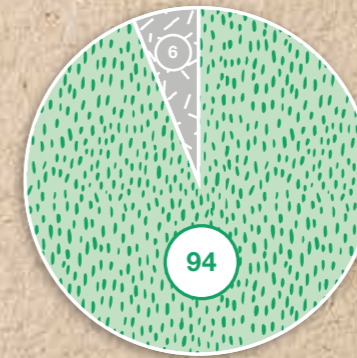
Percentage zelfstandige deelnames D66 in 2018

Percentage zelfstandige en combi-deelnames D66 in 2018

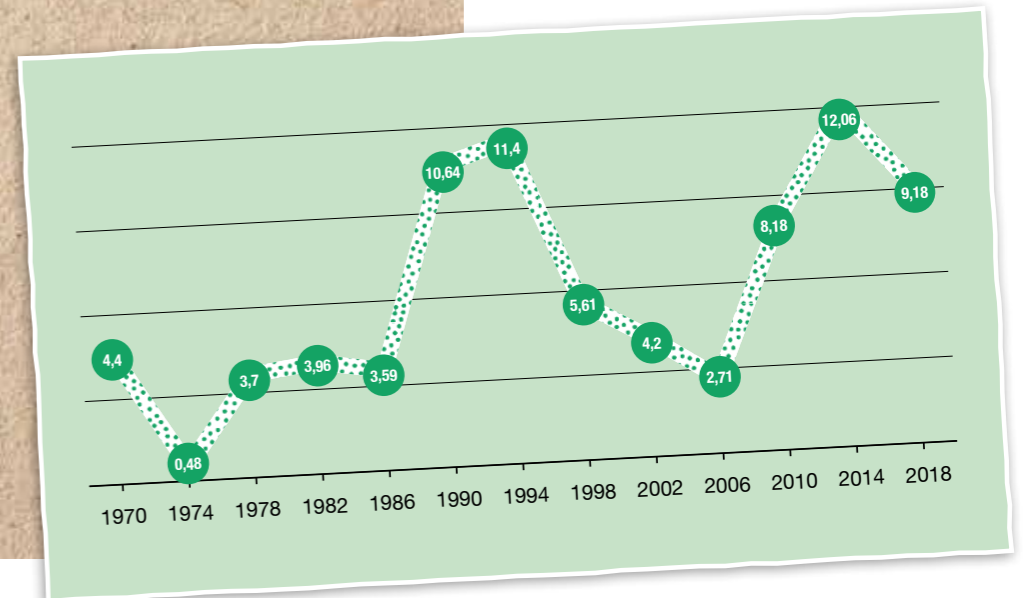

Percentage stemgerechtigden dat op D66 kon stemmen in 2014 (zowel zelfstandig als in gecombineerde vorm)

Percentage stemgerechtigden dat op D66 kon stemmen in 2018 (zowel zelfstandig als in gecombineerde vorm)

Uitslagen gemeenteraadsverkiezingen voor D66, 1966-heden

Bij het ter perse gaan van dit nummer waren nog niet alle coalitieonderhandelingen afgerond. Daarom heeft de redactie ervoor gekozen om een aantal andere feiten en cijfers te presenteren naar aanleiding van de gemeenteraadsverkiezingen die op 21 maart jl. in 335 gemeenten plaats vonden.

In de onderstaande lijngrafiek ziet u de uitslagen van de gemeenteraadsverkiezingen voor D66 – op basis van het percentage behaalde stemmen – vanaf haar oprichting in 1966 tot en met heden (D66 deed voor het eerst mee aan de gemeenteraadsverkiezingen in 1970).

In de cirkeldiagrammen ziet u het percentage zelfstandige deelnames en gecombineerde deelnames (met een andere partij) van D66 in 2018. Van de 335 gemeenten deed D66 dit jaar dus in 278 gemeenten mee, waarvan in 256 zelfstandig en 22 in gecombineerde vorm. Ook ziet u het percentage stemgerechtigden dat op D66 kon stemmen in 2018 – in vergelijking met 2014.

Veel meer Nederlanders konden dus op 21 maart in hun gemeente op D66 stemmen! En hoewel we minder stemmen hebben behaald dan vier jaar geleden, doet D66 in vele coalities weer mee. **Dat is een resultaat om trots op te zijn.**

Tot slot ziet u op de landkaart de gemeenten waar D66 op 21 maart het hoogste percentage stemmen behaalde per provincie.

Bij deze feiten en cijfers zijn de **herindelingsverkiezingen** – die in november 2016 (o.a. Meierijstad) en 2017 (o.a. Leeuwarden) plaats vonden, én die op 21 november a.s. plaats zullen vinden (o.a. Groningen) – niet meegenomen. (Zie ook pagina 14 en 48.)

Op pagina 6 t/m 11 leest u meer over de resultaten van deze gemeenteraadsverkiezingen. ■

Vers in het college

Hij is de nieuwe D66-wethouder in Heumen, waar de partij vanuit het niets twee zetels haalde; zij is de nieuwe D66-wethouder in Leiden, waar de partij de grootste wist te blijven. 5 vragen aan Frank Eetgerink en Fleur Spijker.

Frank Eetgerink (61)

Wethouder inwonerparticipatie, zorg en welzijn, onderwijs, jeugd en jongeren, cultuur, communicatie, ICT en digitalisering én eerste loco-burgemeester

Van 0 naar 2 zetels: hoe verklaar jij deze D66-overwinning in Heumen? “Wij zijn niet alleen een nieuwe partij in Heumen, we hebben vooral een fris geluid laten horen. De afgelopen twee jaar waren we overal – op straat, in dorpshuizen – te vinden en te horen met onze boodschap ‘meer openheid van bestuur en meer inwonerparticipatie’. Dat frisse geluid viel op, omdat de coalitie hier jarenlang bestond uit DGH (*Democraten Gemeente Heumen*,

foto Goedele Monnens

Frank Eetgerink

Heumen

red.) en PvdA-GroenLinks. Bij de Tweede Kamerverkiezingen werd D66 de tweede partij in Heumen. De uitslag op 21 maart – één zetel – was daarom een enorme teleurstelling. We dachten: *dat kán gewoon niet!* De volgende dag belde de burgemeester; na hertelling bleek dat we een tweede (rest)zetel hadden behaald. Een grote opluchting.”

Op 26 april werd het coalitieakkoord Samen sterk en duurzaam gepresenteerd. De grootste partij, DGH, doet niet mee. Hoe is dat gegaan? “Vóór de verkiezingen hebben we met alle fractievoorzitters besloten dat we de coalitievorming door een informateur zouden laten onderzoeken, in plaats van door de grootste partij. Een coalitie van CDA, VVD, GroenLinks en D66 bleek na 21 maart meteen favoriet en had een zeer ruime meerderheid. We zijn direct aan de slag gegaan en vonden het belangrijk ons concept-akkoord ook voor te leggen aan onze inwoners. Omdat we kritiek niet uit de weg wilden gaan, deden we dit in Overasselt; waar veel DGH-stemmers wonen. De inhoud van het akkoord werd goed ontvangen en we konden het gevoel dat DGH buitenspel was gezet wegnemen.”

Wat is volgens jou de grootste uitdaging voor deze nieuwe coalitie? “Meer duurzaamheid en meer inwonerparticipatie creëren. We willen hier bijvoorbeeld vijf windmolens plaatsen. Dat is best veel voor een kleine gemeente als Heumen. Dat zal het een en ander omwoelen. Wat betreft die participatie moet je denken aan digitale platforms. Een voorbeeld daarvan is een succesvol experiment in Madrid, waar mensen online mee kunnen denken over budgetverdeling. Een toegankelijke manier om mensen meer te betrekken bij lokale besluitvorming.”

Wat is de grootste uitdaging binnen jouw éigen portefeuille? “Naast inwonerparticipatie, is dat zorg en welzijn. Heumen is een relatief welvarende, maar ook vergrijzende gemeente. Het klinkt misschien weinig ambitieus, maar ik zie het als een grote uitdaging om het huidige, goede niveau van zorg en welzijn de komende periode te kunnen handhaven. En ‘cultuur’ wordt nog een kluit. Daarvoor heb ik een budget van nul euro. Dat kan natuurlijk niet.”

Tot slot: hoe bevalt je nieuwe functie als wethouder? “Het is iets totaal anders dan ik gewend ben. Ik was jarenlang zelfstandig adviseur in innovatieve regionale samenwerking. En ik was afgelopen jaar lijsttrekker van een kersverse D66-afdeling – een heel andere politieke rol. Nu ga ik mij fulltime op het wethouderschap richten. Overigens kan ik mijn functie prima relativeren, hoor. Laten we wel zijn: wij zijn een klein dorp met 16.500 zielen. Als eerste loco-burgemeester moet ik ook regelmatig ceremoniële taken verrichten, denk aan het hijsen van de vlag tijdens Koningsdag. Dat had ik me een jaar geleden niet kunnen voorstellen, maar dat is dus enorm leuk. Bovendien leer je zo allerlei lokale gemeenschappen kennen.”

D66 Rijk van Nijmegen

Het afdelingsbestuur van D66 Rijk van Nijmegen organiseert de dagelijkse gang van zaken binnen de afdelingen Nijmegen, Wijchen, Beuningen, Berg & Dal en Heumen. Eetgerink: “Zij dachten en hielpen op alle niveaus mee, waardoor wij als kersverse afdeling een topcampagne konden neerzetten. Daarin zie je ook het verschil met lokale partijen, die zo’n sterke organisatie achter zich missen.”

rijkvannijmegen.d66.nl

Fleur Spijker (46)

Wethouder Duurzame Verstedelijking, Ruimte en Wonen

Van 12 naar 9 zetels: hoe verklaar jij dit verkiezingsresultaat in Leiden? “Het klinkt misschien raar, maar ik ben heel tevreden met deze uitslag. De afgelopen twee periodes, en sinds 21 maart dus wéér, was D66 de grootste partij in Leiden. We gingen daarbij van 10 naar 12 naar 9 zetels nu. Natuurlijk hadden we liever 10 zetels gehad, maar je moet ook realistisch zijn. Als je in de coalitie zit, zit je in de wind. Dat geldt niet alleen landelijk, maar ook lokaal.”

Op 17 mei werd het beleidsakkoord Samen maken we de stad gepresenteerd door D66, GroenLinks en PvdA. Jij was informateur; hoe is dat gegaan? “Onze lijsttrekker Paul Dirkse vroeg mij, als beoogd wethouder, de opties te verkennen. Gezien de verkiezingsuitslag – D66 de grootste partij en GroenLinks de grote winnaar – is GroenLinks aangeboden om mee te informeren. Samen met Rob van Lint heb ik vervolgens alle partijen uitgenodigd om inhoudelijk op een set vragen te reageren en hun coalitievoorkeuren kenbaar te maken. Daar kwamen twee opties uit: D66-GroenLinks-VVD, en D66-GroenLinks-VVD-PvdA. Onze toenmalige wethouder Robert Strijk is daarna als formateur aan de slag gegaan. Nadat de formatie met de VVD was stukgelopen, stapte de PvdA vrij snel en soepel in. Ik was tijdens die formatiefase alleen nog maar betrokken als het ging om mijn beoogde portefeuille: duurzame verstedelijking.”

Wat is volgens jou de grootste uitdaging voor deze nieuwe coalitie? “We hebben drie hoofdpunten in het akkoord, die gaan – even grof geschetst – over duurzame verstedelijking, het sociaal domein en Leiden als kennisstad. Een aantal onderwerpen binnen die drie thema’s zijn portefeuille-overstijgend, zoals de omgevingswet en duurzaamheid. Dat vraagt dus om een integrale aanpak en nauwe

Fleur Spijker

Leiden

foto buro JP

samenwerking; een uitdaging op zichzelf. Het sociaal domein is natuurlijk een enorme uitdaging, maar niet specifiek voor Leiden; het is een onderwerp waar álle gemeenten het leeuwendeel van hun budget aan kwijt zijn. Ik denk dat duurzame verstedelijking de grootste uitdaging wordt voor onze coalitie en onze stad.”

Jouw portefeuille dus. Kun je een paar voorbeelden noemen? “Zeker! Er moeten 8500 woningen bijkomen in 2030 – waarvan 30 procent sociaal, dat was voorheen 20 procent. Dat moet natuurlijk duurzaam, zo moet een deel al in 2035 aardgasvrij zijn. Daarnaast moeten er 2700 nieuwe studentenwoningen bijkomen. Ook belangrijk is het autoluw maken van de binnenstad en de duurzame ontwikkeling van het stationsgebied. Dat moet een aantrekkelijke wijk worden en een mooie entree tot onze mooie stad. Met meer dan twintig partijen hebben wij een *Green Deal* gesloten; het stationsgebied moet in 2025 de duurzaamste kilometer van Nederland zijn.”

Tot slot: hoe bevalt je nieuwe functie als wethouder? “Het is nog leuker dan ik dacht! Ja echt, het is geweldig om in je eigen stad áán je eigen stad te mogen werken, samen met de Leidenaren. Je zit met allerlei mensen aan tafel, van buurtbewoners tot grote stakeholders, dus je krijgt ook een veel breder beeld van de stad. Groot voordeel is dat ik ruim twintig jaar ervaring heb op het gebied van bestuurs- en omgevingsrecht (*o.a. als advocaat, red.*) en dat ik de vorige periode al als raadslid heb meegedraaid. Ik stap dus vrij gemakkelijk in.” ■

Ze zijn alle drie jong, vrouw en ambitieus. En ze zijn alle drie op 21 maart vers in de gemeenteraad gekozen namens D66.

Vers in de raad

Iris Schors

Leudal

Iris Schors (23) wil... lokale besluitvorming begrijpelijker maken

D66 in Leudal: 3 zetels / 1 wethouder
Coalitie: Samen Verder, Ronduit Open en D66

Iris kreeg maar liefst 555 voorkeurstemmen bij de afgelopen gemeenteraadsverkiezingen in Leudal. Een totale verrassing, want ze is "helemaal fris in de lokale politiek". Dat ze bij D66 terecht kwam, is vooral te danken aan Rens Raemakers, huidig Tweede Kamerlid en tijdens de vorige periode fractievoorzitter van D66 Leudal. Ze kende hem via via, ze kwamen elkaar tegen op verjaardagen, en zo raakte ze steeds meer geïnteresseerd in de partij. Ze was overigens al langer politiek geïnteresseerd en volgde regelmatig de raadsvergaderingen. Nadat Robert Martens – inmiddels wethouder – vorig jaar tot lijsttrekker was gekozen, vroeg hij of Iris zich verkiesbaar wilde stellen. "Daar moest ik even over nadenken, want ik was net begonnen aan mijn eerste baan als inkomensconsulent bij de gemeente Heerlen. Ik wist niet of ik dat kon combineren." Maar haar interesse won het van de twijfel. Daarna begon een hectische periode van fulltime werken, steunfractievergaderingen bijwonen en campagnevoeren. Op straat, op sociale media, én via de telefoon. De unieke belactie, waarbij de afdeling ruim

drieduizend inwoners bereikte, bleek een succes: D66 Leudal ging op 21 maart van 2 naar 3 zetels. Iris werd behoorlijk in het diepe gegooid, maar gelukkig heeft de gemeente een goed introductieprogramma voor nieuwe raadsleden. En binnen de (steun)fractie zijn de taken goed verdeeld, vindt ze. De dag na ons gesprek zal Iris voor het eerst in de raadsvergadering spreken. "Heel spannend, ja. Ik ga ons standpunt uitdragen over de voorgenomen scholenfusie in de vier dorpskernen. We zijn in principe voor het collegevoorstel, maar we hebben ook twee amendementen ingediend met betrekking tot verkeersveiligheid en leegstand. En we willen weten of het plan voldoende draagvlak heeft onder inwoners." Haar portefeuille is het sociaal domein. Dat is ook haar expertise, als inkomensconsulent én als alumna van de Hogere Juridische Opleiding te Sittard. Daarnaast heeft ze zichzelf – en haar fractie – tot doel gesteld lokale besluitvorming begrijpelijker te maken. "Denk aan minder beleidsmatig taalgebruik, zowel tijdens raadsvergaderingen als in de verslagen op de website. Ik hoop dat anderen ons daarin volgen. Ik vind het belangrijk dat alle inwoners begrijpen wat hier besproken en besloten wordt. Wij zitten tenslotte namens en voor hén in de raad!"

Meryem Çimen (31) wil... inwoners actief opzoeken en met hen in gesprek

D66 in Haarlem: 5 zetels / 1 wethouder
Coalitie: GroenLinks, PvdA, D66 en CDA

Meryem is de enige nieuwkomer in de vijfkoppige D66-fractie in Haarlem. Maar de geboren en getogen Haarlemse is bepaald geen nieuweling voor de partij: eerder was Meryem onder andere werkzaam als medewerker van de Tweede Kamerfractie van D66. Tegenwoordig werkt ze voor het ministerie van Binnenlandse Zaken, waar ze zich bezighoudt met digitale overheidsdienstverlening. Maar vorig jaar begon het toch weer te kriebelen. Toen ze door de Haarlemse D66-fractie werd benaderd om zich

Meryem Çimen

Haarlem

kandidaat te stellen, greep ze die kans dan ook met beide handen aan. Ze is er trots op dat ze met 647 voorkeurstemmen in de raad is gekozen. Inmiddels houdt Meryem zich bezig met diverse portefeuilles. Als woordvoerder 'samenleving' is ze onder andere verantwoordelijk voor onderwijshuisvesting, participatie, sociale zaken en werkgelegenheid. Om zichzelf in te werken, is ze direct in gesprek gegaan met haar voorgangers in de raad, draait ze sinds december al mee met fractievergaderingen en gaat ze op werkbezoek. "Daarnaast helpt het enorm om in een ervaren en enthousiaste fractie van start te kunnen gaan." Als student voelde Meryem zich vooral aangetrokken door het onderwijsstandpunt van D66. Toen ze zich meer verdiepte, voelde ze zich ook verbonden met het sociaal-liberale gedachtegoed: "Ik vind zowel de ruimte voor het individu, als de aandacht voor het individu als onderdeel van een gemeenschap belangrijk." De komende jaren wil Meryem zich zichtbaar en toegankelijk opstellen: Haarlemmers actief opzoeken en vaker op werkbezoek gaan. Op die manier wil ze de vraagstukken van bewoners verbinden met haar werk in de raad. Vooral in de wijken waar die verbinding minder vanzelfsprekend is, zoals in Schalkwijk en Haarlem-Oost – waar Meryem zelf vandaan komt. Het zijn wijken waar de jeugdwerkloosheid en het aantal vroegtijdige schoolverlaters hoger is dan in de rest van de stad. En waar het D66-geluid nog niet goed te horen is. "Ik wil met die jongeren in gesprek over wat de gemeente voor hen kan doen en wat zij vooral zélf kunnen doen. Het leuke aan de lokale politiek is dat als je iets bedenkt en dat uitvoert, je het effect ervan al snel merkt in een wijk. Dan weet ik waarvoor ik het doe!"

Lusanne Bouwmans (29) wil... uitleggen waarom de energietransitie nodig is

D66 in Nijmegen: 6 zetels / 2 wethouders
Coalitie: GroenLinks, D66 en SP

Lusanne is als student Kunst- en Cultuurwetenschappen in Nijmegen komen wonen en er nooit meer weggegaan.

Ze verbaasde zich erover dat veel mensen uit Nijmegen vertrokken, omdat ze geen huis of werk konden vinden. Na jaren van lidmaatschap werd ze daarom actief voor de partij die pleit voor meer middeldure huurwoningen en goedkope koopwoningen, zodat starters en alleenstaanden niet meer buiten de boot vallen in de stad. Ze solliciteerde op een vacature voor 'fractievoolger', ter ondersteuning van de D66-fractie in de gemeenteraad. Hoewel ze op dat moment nog een onbekende was binnen de afdeling, was Tweede Kamerlid Rob Jetten – tijdens de vorige periode fractievoorzitter van D66 Nijmegen – enthousiast over haar. Zo kreeg Lusanne de kans om op een laagdrempelige manier een kijkje te nemen in de keuken van de gemeentepolitiek. Haar eerste dagen als raadslid waren hectisch vanwege de coalitieonderhandelingen. Lusanne is trots op de deelname van D66 én op het akkoord zelf. Omdat Nijmegen van oudsher een linkse gemeente is, is het volgens haar goed dat er een 'liberaal sausje' over de stad heen komt. Inmiddels is ze verkozen tot vicefractievoorzitter. "Vanuit die rol kan ik de belangen van de fractie in de gaten houden." Daarnaast werkt Lusanne als projectleider bij de provincie Noord-Brabant, waar ze zich bezighoudt met de energietransitie. Daarvoor gaat ze in gesprek met gemeenten en lokale verenigingen om hen te steunen bij het duurzamer maken van hun panden. Op dit moment speelt het 'aardgasvrij' maken van woningen een grote rol. Haar werk komt goed van pas in haar functie als raadslid, omdat ze duurzaamheid en energie in haar portefeuille heeft. Hoewel Lusanne vindt dat raadsleden hun stukken moeten kennen, vindt ze het belangrijker dat zij hun inwoners opzoeken. Bijvoorbeeld om uit te leggen waarom de gemeenteraad bepaalde keuzes maakt. "De energietransitie is een enorme opgave die om grote maatregelen vraagt. Het is belangrijk om ambitieus te zijn, maar de keuzes die we de komende jaren moeten maken, betekenen nogal wat voor onze dagelijkse leefomgeving. En omdat de energietransitie nu nog voor veel mensen een abstract begrip is, moeten wij blijven uitleggen waarom we doen wat we doen: ons inzetten voor een schone en duurzame wereld, voor de volgende generaties." ■

Lusanne Bouwmans

Nijmegen

Op 21 maart kon er in 23 gemeenten voor het eerst (of sinds jaren) op D66 gestemd worden. Zoals in het Brabantse Dongen, waar D66 maar liefst 13,6 procent van de stemmen kreeg. *Democraat* sprak met lijsttrekker en huidig fractievoorzitter Marieke Schouten: “Voorbijgangers staken de duim op en toeterden naar ons.”

V.l.n.r.: Marieke Schouten (fractievoorzitter), Berry van Rosmalen (steunfractielid) en Maarten Baijens (raadslid); vooraan: Paulien Trommelen (campagnecoördinator) en Joeri de Jong (raadslid)

Van 0 naar 3 zetels!

Hoe is de oprichting van jullie afdeling gegaan? “In het voorjaar van 2015 kregen alle mensen in Dongen die lid waren van D66 een uitnodiging om bij elkaar te komen. Doel was om te kijken of er weer een actieve D66-afdeling in Dongen kon worden opgestart. Er kwamen acht leden op af die elkaar praktisch niet kenden, waaronder ikzelf. Ik woon sinds 2012 in Dongen en ik ben sinds 2013 lid van D66. Wij bleven daarna bij elkaar komen, om elkaar te leren kennen én om te verkennen of en hoe we aan de gemeenteraadsverkiezingen in 2018 mee zouden kunnen doen. Het leuke van deze eerste groep was de diversiteit: in leeftijd, ervaring en achtergrond. De jongste was een twintiger, de oudste 70-plus. Zes van deze acht mensen vormden uiteindelijk de kerngroep, die in de loop van de tijd aangevuld werd met nieuwe actieve leden.”

Hoe verliep die ledenwerving? Je hebt aardig wat actieve leden nodig als je zelfstandig meedoet aan verkiezingen! “Ledenwerving is niet zo makkelijk, nee. We hebben geprobeerd om via lokale media nieuwe mensen enthousiast te maken voor D66. Vaak waren mensen wel geïnteresseerd, maar door andere

drukke bezigheden gaven de meeste aan slechts een beperkte bijdrage te kunnen leveren. Langzaam breidde de groep zich toch uit, met name doordat we gesprekken hebben gevoerd met de lokale partij Democratisch Podium (DP). Een aantal van hun actieve leden besloot naar D66 over te stappen. Hierdoor kregen wij er ineens een hoop extra energie en ervaring bij, waar we heel veel aan gehad hebben – zeker in de campagneperiode.”

Wat zijn jullie succesfactoren in die campagne geweest, denk je? “Constante aanwezigheid bijvoorbeeld. Vanaf september kregen alle politieke partijen van het plaatselijke huis-aan-huisblad de ruimte om iedere week een gratis stukje te plaatsen. Als enige partij hebben we hier ook echt elke week gebruik van gemaakt. We hebben persoonlijke stukjes – de mensen achter D66 – met inhoudelijke bijdragen afgewisseld. Daar kwamen veel leuke reacties op. En we zijn vanaf januari bijna elke zaterdag de straat op gegaan. Een paar keer gewoon flyerend in het centrum, maar meestal waren we met een kleine groep aan het canvassen (*gesprekken voeren aan de deur, red.*) – als enige partij in Dongen! Door de landelijke abri’s

kleurde Dongen de laatste week ook behoorlijk groen. Op de dag van de verkiezingen stonden we met een grote banner in de berm met de tekst: *Goedemiddag, heeft u al gestemd?* Veel voorbijgangers staken de duim op en toeterden. Maar onze origineelste campagneactie was de groene-fietsenactie. Een van de partners van onze leden heeft vijf fietsen opgeknapt en D66-groen gespoten. Deze fietsen hebben op verschillende plaatsen in het dorp gestaan. Door middel van de prijsvraag *Hoeveel D66-fietsen staan of rijden er in het dorp?* konden inwoners zo’n fiets winnen.”

Wat is jullie politieke boodschap? “Onze voornaamste boodschap is dat Dongen behoefte heeft aan een nieuwe manier van besturen. Eentje waarbij inwoners vroegtijdig en meer worden betrokken. En verder zijn we echt de groenste partij van Dongen.”

“We waren constant aanwezig: in het huis-aan-huisblad, flyerend in het centrum, canvassend langs de deuren”

Hoe is de samenwerking met D66 Midden-Brabant? “In november 2016 zijn we samengegaan met de afdeling (*zie kader, red.*). Hier hebben we voor gekozen omdat het heel fijn is, vooral als je zelf nog een kleine afdeling bent, om een deel van de formele werkzaamheden – denk aan bestuurszaken, de lijstadviescommissie en de verkiezingscommissie – met elkaar te kunnen delen. De grootste afdeling, Tilburg, is erg succesvol en zo konden wij delen in al hun ervaringen. In de voorbereidende fase heeft deze fusie goed uitgepakt. Tijdens de laatste campagneperiode hadden we misschien nog beter kunnen samenwerken. Hier liggen dus zeker kansen voor over vier jaar.”

Hoe zijn de coalitiebesprekingen gegaan en hoe waren je eerste weken in de raad? “Al vóór de verkiezingen was het duidelijk dat de vorige coalitie (*Volkspartij Dongen, VVD en PvdA, red.*) het liefst nog vier jaar met elkaar door zou willen gaan. De uitslag zorgde ervoor dat de Volkspartij, ondanks verlies nog steeds de grootste partij, opnieuw de leiding mocht nemen tijdens de informatiefase. Zij koersten voortvarend aan op voortzetting van de coalitie, al hebben alle partijen nog wel gesprekken met de informateurs mogen voeren. Al tijdens de eerste raadsvergadering werd duidelijk dat het vier jaar taai oppositie voeren zal worden en dat we heel goed moeten samenwerken om zaken voor elkaar te kunnen krijgen. Maar de contacten zijn goed en we hebben er zin in. Over vier jaar leveren wij een wethouder!” ■

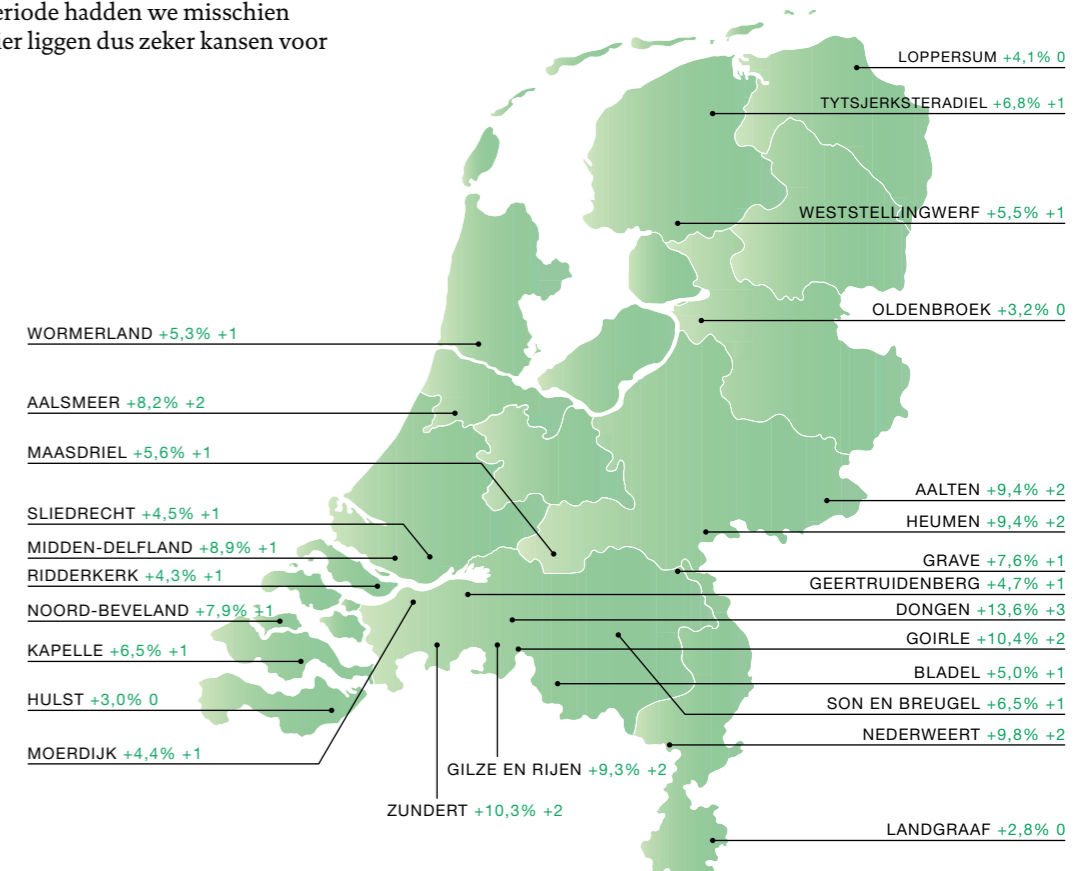
D66 Midden-Brabant groeit

De afdeling D66 Midden-Brabant organiseert de dagelijkse gang van zaken binnen de afdelingen Tilburg, Goirle, Hilvarenbeek, Waalwijk, Loop op Zand en Dongen. In Tilburg bleef D66 de grootste met 9 zetels; in Waalwijk ging de partij van 2 naar 3 zetels. In Dongen (van 0 naar 3) en Goirle (van 0 naar 2) kon dit jaar voor het eerst op D66 gestemd worden. In Hilvarenbeek en Loop op Zand hoopt D66 over vier jaar ook mee te kunnen doen. middenbrabant.d66.nl

Nieuwe (zelfstandige) deelnames!

Op deze kaart ziet u waar D66 voor het eerst (of sinds jaren) zelfstandig meedeed aan de gemeenteraadsverkiezingen op 21 maart 2018. Daarnaast ziet u het percentage behaalde stemmen en het aantal behaalde zetels. Met ‘zelfstandig’ wordt bedoeld dat de partij onder eigen naam meedoet, en geen combinatie vormt met een andere partij. Een voorbeeld uit Zuid-Holland: daar kon in Midden-Delfland én in Ridderkerk dit jaar voor het eerst gestemd worden op D66. In Midden-Delfland deed D66 voor het eerst mee; in Ridderkerk had D66 voor het eerst een zelfstandige lijst (daar deed D66 de afgelopen 16 jaar mee onder de naam D66/GroenLinks).

ondertussen in Groningen

Op 20 maart 2019 vinden de Provinciale Statenverkiezingen plaats. De verkozen Statenleden kiezen op 27 mei 2019 de nieuwe Eerste Kamer. Democraat vroeg D66-Statelid Geert Kamminga en D66-senator Henk Pijlman naar hun (gedeelde) passie voor... Groningen!

Niet veel mensen zijn bekend met het werk van de Provinciale Staten en de senaat. Waarom hebben jullie je in 2015 kandidaat gesteld voor deze functie?

Henk – “Ik ben vijf jaar raadslid en tien jaar wethouder geweest in de stad Groningen. Ik woon daar nog steeds, overigens. Ik wilde me graag opnieuw inzetten voor D66-idealen. In de Eerste Kamer zit je meer op afstand van de dagelijkse politiek. Als collegevoorzitter van de Hanzehogeschool en als senator ben ik in staat kennis te combineren en deze vervolgens over te dragen. Zo zet ik mij als senator in voor duurzame energie en het geven van kansen aan kinderen via onderwijs, en staat het thema duurzame energieontwikkeling weer centraal bij de Hanzehogeschool.”

Geert – “Als Statenlid kijk je verder dan je provincie. D66 Groningen denkt in termen van mondiale problemen en het nemen van verantwoordelijkheid voor het oplossen daarvan. Denk aan het tegengaan van

klimaatverandering; op provinciaal niveau wordt veel regelgeving gemaakt die bepaalt hoe de energietransitie eruit komt te zien. Ik wil ook een bijdrage leveren aan de leefbaarheid in krimpgebieden, denk aan regionale bereikbaarheid en culturele voorzieningen. En je kunt je – als gekozen volksvertegenwoordiger – verzetten tegen de gaswinning.”

Henk – “Als senator probeer ik de belangen van Groningen in het oog te houden, omdat ik door Groningen word gevoed. Toen afgelopen december in de Eerste Kamer het energiedebat werd gevoerd, heb ik een motie ingediend om een schadevergoedingsregeling af te dwingen voor Groningers die vast zitten in hun huizen omdat deze in het Gronings aardbevingsgebied staan. Zij kunnen daardoor hun huizen niet verkopen, terwijl zij wel willen verhuizen, vanwege werk bijvoorbeeld. Voor deze motie heb ik heel nauw samengewerkt met de provincie Groningen en onze

D66-Gedeputeerde Fleur Gräper. Die motie is uiteindelijk aangenomen en wordt nu uitgevoerd.”

Waarom heeft het zo lang geduurd voordat deze aardbevingschade, veroorzaakt door de gaswinning, serieus werd genomen door de landelijke politiek?

Henk – “Omdat het gewoon altijd werd ontkennd door de NAM (*Nederlandse Aardolie Maatschappij, red.*). De NAM zei altijd: *Ja ja, kleine probleempjes, de schade vergoeden we wel.* Er zijn veel onderzoeksrapporten gepubliceerd die vaststellen dat de gaswinning leidt tot aardbevingen. Onze oud-partijleider Jan Terlouw is trouwens de eerste persoon die dit heeft aangekaart. Dat feit werd toen weggehoond. Nadat de huizen begonnen te beven, schrok Nederland pas wakker. Het vorige kabinet heeft de gaskraan wijd opengezet en heeft daarmee de aardbevingsproblematiek verhevigd. Dit besluit was ingegeven door de gedachte: *Ja, uh, crisis, we hebben de gasopbrengsten nodig, dus we gooien de productie omhoog, en de belangen van Groningers zijn daaraan totaal ondergeschikt.* Ik zou een parlementaire enquête naar deze kwestie buitengewoon verstandig vinden.”

Zou zo'n parlementaire enquête nu verstandig zijn?

Henk – “Huidig minister Wiebes en dit kabinet pakken het probleem heel goed aan. Respect daarvoor, en zo'n parlementaire enquête moet dat proces nu zeker niet verstoren. Maar het zou heel erg goed zijn om uiteindelijk te weten hoe het hele proces is gegaan, wie welke verantwoordelijkheid had, en hoe die verantwoordelijkheid is waargemaakt. Naast de overheid gaat het ook om de rol en de verantwoordelijkheid van het bedrijfsleven. Er is zoveel onduidelijk. Welke afspraken zaten er achter de gascontracten? Met wie zijn deze afspraken gecommuniceerd, en wat is de rol van het parlement in deze kwestie geweest? Jij weet het niet, ik weet het niet, Geert weet het niet. Niemand die het weet. En als je als parlementariër vraagt naar de waarheid, wat ik destijds aan minister Henk Kamp heb gevraagd, krijg je geen antwoord. Naast hiervan leren, is waarheidsvinding belangrijk. Want heel veel mensen voelen zich door de politiek heel erg in de steek gelaten.”

Geert, hoe zie jij de rol van Den Haag in deze kwestie vanuit jouw positie als Statenlid?

Geert – “Elke beslissing die in Den Haag wordt genomen, heeft invloed hier in de provincie. Het huidige kabinet heeft een historische beslissing genomen om de gaswinning naar nul af te bouwen. Je ziet dat inwoners daardoor weer een beetje vertrouwen in de landelijke politiek terugkrijgen, omdat het probleem serieus genomen wordt. Iedere terugtrekkende beweging van minister Wiebes in dit dossier tast het vertrouwen van Groningers in de landelijke politiek aan. Ons Tweede Kamerlid Rob Jetten pakt dit dossier goed op in de Tweede Kamer, en stelt kritische vragen aan de minister. Het is ook belangrijk dat het kabinet de gevolgen van de gaswinning goed afhandelt. Want ook als de gaswinning is gestopt, zullen de inwoners van

Groningen nog tientallen jaren aardbevingen ervaren, en daarmee schade ondervinden, als gevolg van de eerdere gaswinning.”

“Groningen wil de energieleverancier van Nederland blijven, maar nu met duurzame energie”

– Geert Kamminga

Hoe kan de landelijke politiek de provincie en haar inwoners compenseren, denken jullie?

Henk – “In Groningen hebben we goede plannen om de provincie van de energietransitie en waterstof te worden. In samenwerking met het bedrijfsleven, Eemshaven en de kennisinstellingen, zoals de Hanzehogeschool en de Rijksuniversiteit Groningen. Je kunt de gasleidingen en de transportlijnen die hier liggen ook benutten om de windenergie die gewonnen gaat worden om te zetten in waterstof, en deze te transporteren. Het ministerie heeft daarvoor een prachtig plan ontvangen. Ik zou het buitengewoon logisch vinden als het Rijk zegt: Groningen laten we niet zitten, Groningen ontwikkelt zich door. Op die manier compenseren we dat we voorheen zwaar leunden op fossiele winning van energie.”

Geert – “Ik sluit mij volledig bij Henk aan. Die energietransitie levert ook nog eens veel werkgelegenheid op. We hebben veel kennis hier, niet alleen vanuit de hogeschool en universiteit, maar ook vanuit de gaswinningsindustrie die we hier hebben gehad. Groningen wil de energieleverancier van Nederland blijven, maar nu met duurzame energie.”

Over D66 wordt wel eens gezegd dat het een Randstedelijke partij is. Wordt dat ook zo ervaren in Groningen?

Henk – “De overgrote meerderheid van onze leden woont in de Randstad. Dat heeft wel zijn weerslag in het denken van de partij. De voeding is meer vanuit de Randstad dan vanuit de regio. Aan de andere kant: Groningen is altijd een hele belangrijke D66-stad geweest. We zijn hier de grootste partij. In Haren hebben we in 2014 zelfs het hoogste percentage D66-stemmen *landelijk* behaald. Maar er zijn ook regio's waarin we zwak vertegenwoordigd zijn. Ik denk dat de Tweede Kamerfractie en het Landelijk Bestuur open staan voor ontwikkelingen in de regio en hun best doen om een evenwichtig beleid te voeren, ook op cultureel gebied. D66 hecht landelijk ook veel waarde aan een goede culturele infrastructuur in de regio. Groningen is uitgeroepen tot de provincie met de meeste culturele voorzieningen. Dat komt omdat een partij zoals D66

Geert Kamminga (31) is sinds maart 2015 lid van de Provinciale Statenfractie van D66 in Groningen (4 leden). Portefeuille: cultuur, sport, water, natuur en landschap, landbouw, bodembeheer, leefbaarheid, wonen, welzijn, zorg, jongerenparticipatie.

Henk Pijlman (63) is sinds juni 2015 lid van de Eerste Kamer voor D66 (10 leden). Portefeuille: Onderwijs, Woningmarkt, Ruimtelijke Ordening, Energiebeleid, Duurzaamheid.

landelijk oog heeft voor Noord-Nederland, maar dat komt ook omdat D66 in de provincie hier werk van maakt.”

Geert, jij had het net over krimpgebieden. Hoe staat het daarmee in Groningen?

Geert – “Krimp zorgt voor problemen in Groningen. Het zorgt voor verdwijnen van voorzieningen en het leeglopen van dorpen. Ik denk niet dat het een probleem is dat tegengegaan kan worden. Je moet er als regio mee leren om te gaan. Je moet ervoor zorgen dat de dorpen leefbaar blijven en dat ze voldoende toegang tot voorzieningen hebben.”

Henk – “Ik wil het beeld wel iets corrigeren. Het probleem is niet zozeer krimp, maar verschuiving. De regio Groningen-Assen en regio Groningen-Drachten groeien bijvoorbeeld heel sterk. Maar Noord-Groningen en Oost-Groningen zijn zeker krimpgebieden, en dan kom je in het verhaal van Geert, namelijk dat je enorm je best moet doen om de leefbaarheid in die krimpgebieden op peil te houden.”

Geert – “Gebrek aan werkgelegenheid is een van de redenen waarom mensen wegtrekken uit Oost-Groningen en Noord-Groningen, en dat versterkt zichzelf ook in die ontwikkeling. De provincie organiseert allerlei projecten om juist in die gebieden voor werkgelegenheid te zorgen. Dat gaat van sociale werkplaatsvoorzieningen tot en met initiatieven in samenwerking met het hoger onderwijs.”

Henk – “Zo richt Hanzehogeschool – gesteund door de provincie – in Oost-Groningen gebiedscorporaties op en zorgen wij dat de vragen die het bedrijfsleven heeft, worden beantwoord door studenten, docenten

en onderzoekers om innovatie tot stand te brengen. Hiermee willen wij het midden- en kleinbedrijf sterker maken. Dat is heel effectief.”

Tot slot, het is binnenkort zomervakantie. Waar moeten D66'ers beslist naartoe als ze een dagje of weekend Groningen 'doen'?

Geert – “Als je Groningen bezoekt, moet je echt langer dan een dag blijven. We hebben de stad, maar ook het ommeland. Dus: een dag heerlijk eten, drinken en cultuur snuiven in de stad én een dag op de fiets door het ommeland. Bijvoorbeeld via de wierden en dorpjes van het Middag-Humsterland naar de prachtige natuur van het Lauwersmeergebied fietsen. Visje eten in Zoutkamp en daarna lekker zwemmen of surfen. Er is zoveel te ervaren in Groningen, ik zou een reisboek kunnen schrijven!”

Henk – “Helemaal mee eens. Een bezoek aan het Groninger Museum, waar tot dit najaar een prachtige De Ploeg-tentoonstelling is te zien, is daarbij echt een *must*. En daarna een fietsroute halen bij de vvv en de provincie in!” ■

Tijdpad (getrapte) verkiezingen 2019

Op 20 maart 2019 vinden de verkiezingen voor de leden van de Provinciale Staten (PS) plaats. De verkozen Statenleden kiezen op 27 mei 2019 de leden van de Eerste Kamer (EK).

PS2019

Deze verkiezingen worden georganiseerd door de regiobesturen van de betreffende D66-regio's. Wilt u zich oriënteren of kandideren als Statenlid voor D66 in uw provincie? Ga eens langs bij een Statenvergadering of een regiovergadering (ARV) of kijk op de website van uw D66-regio voor meer informatie (via: d66.nl/partij/d66-in-het-land). D66 biedt dit najaar een uitgebreid opleidingstraject aan voor kandidaat-Statenleden.

d66.nl/partij/talentontwikkeling-opleiding/provinciale-statenverkiezingen-2019

EK2019

Deze verkiezingsprocedure staat onder leiding van de Landelijke Verkiezingscommissie (LVC) van D66. De kandidaatstellingsperiode voor de lijsttrekker van de Eerste Kamerverkiezingen sluit op maandag 20 augustus 2018. Van 13 t/m 23 september kunnen alle D66-leden middels e-voting hun stem uitbrengen voor deze lijsttrekkersverkiezing. U ontvangt een e-mail ter uitnodiging voor deze stemming. Van 29 oktober t/m 29 november kunnen leden zich aanmelden voor de kandidaatstelling voor de overige leden van de Eerste Kamer.

Meer informatie over de profielen, de kandidaatstelling, het tijdpad en contact met de LVC: d66.nl/partij/verkiezingen

foto Hans Kouwenhoven

D66

Zoals in elke vereniging, bloeit ook bij D66 regelmatig iets moois op tussen actieve leden. In dit nummer portretteren we **Adriaan Andringa** en **Annemarie de Jong** uit Vorschoten, die onlangs in het huwelijksbootje stapten.

Waar hebben jullie elkaar ontmoet?

Adriaan – “In de campagnewinkel van D66 Den Haag. Vlak voor de gemeenteraadsverkiezingen van vier jaar geleden.”

Annemarie – “Ik kwam daar als campagnevrijwilliger. Ik was net uit Brussel verhuisd, koud een jaar lid, en ik wilde wat doen. Verder zijn D66'ers natuurlijk heel leuke mensen dus ik ging naar de vrijdagmiddagborrel om aan te geven dat ik actief wilde worden.”

Adriaan – “Ik was campagnemanager en zat 24/7 in die campagnewinkel. Op die borrel hebben we gezellig staan dansen. Op de zondag daarna zouden we met een grote groep D66'ers de City-Pier-City lopen.”

Annemarie – “Tijdens de borrel heb ik vol bravoure gezegd dat ik wel mee zou lopen. Terwijl ik nog nooit tien kilometer hardgelopen had. Maar ik heb mijn woord gehouden.”

Adriaan – “Ik heb die zaterdagmiddag toen nog snel even een rugnummer voor je gecharterd.”

Hebben jullie de tien kilometer uitgelopen?

Annemarie – “Dat is wel een grappig verhaal, maar ik denk dat Adriaan dat moet vertellen.”

Adriaan – “Nou, ik doe wel vaker dat soort lopen, twee of drie keer per jaar. Dus ik was die zondag vol goede moed van start gegaan en ik zag het aan het begin nog helemaal zitten...”

Annemarie – “Ik zei nog dat ik hoopte dat ik hem uit zou lopen...”

Adriaan – “Waarop ik voorstelde om samen op te lopen maar dat ik het laatste stuk een sprintje zou trekken omdat ik wel graag een redelijke tijd neer wilde zetten. Helaas eiste het gestage bier- en pizzadieet van de campagnewinkel, en het gebrek aan beweging en training, zijn tol. Na een kilometer of zes kon je me volledig opvegen. Ik kon eigenlijk geen been meer voor de andere zetten; Annemarie heeft me naar de finish geschreeuwd en gegild.”

En vier jaar later stappen jullie in het huwelijksbootje!

Annemarie – “Ja! Niet helemaal conventioneel, want we doen alles aaneengesloten: we trouwen op een zaterdagavond met eerst een korte ceremonie, daarna de receptie en direct aansluitend het feest. Met allemaal leuke mensen, natuurlijk.”

Adriaan – “En we worden getrouwd door een heel bijzondere BABS (*Bijzondere Ambtenaar Burgerlijke Stand, red.*): onze minister Ingrid van Engelshoven, mijn voormalige baas!”

OPROEP:

Heeft u uw partner (ook) leren kennen bij D66? En wilt u samen geportretteerd worden in de *Democraat*? Stuur een mail met uw contactgegevens naar: democraat@d66.nl

Kaart provinciegroningen.nl

Herindelingsverkiezingen Groningen

Niet alle inwoners van de provincie Groningen konden op 21 maart naar de stembus. Inwoners van Groningen, Haren en Ten Boer stemmen op 21 november 2018 voor een nieuwe gemeenteraad. Dit geldt ook voor inwoners van de nieuwe gemeenten Westerkwartier (in groen) en Het Hogeland (in blauw).

Solidair met de eilanden

Tweede Kamerlid Antje Diertens weet hoe belangrijk het is om de aandacht van ‘Den Haag’ vast te houden voor lokale belangen. Meer nog dan voor Groningen – haar woonplaats – geldt dat voor de overzeese gebieden van ons Koninkrijk. Redacteur Jan Vincent Meertens vroeg haar naar de onderlinge relaties en naar haar eigen band met ‘de eilanden’.

In de Tweede Kamercommissie

Namens D66 zijn Antje Diertens en Alexander Pechtold lid van de vaste **Tweede Kamercommissie voor Koninkrijksrelaties** (KR). Deze commissie houdt zich bezig met het beleid inzake Aruba, Curaçao en Sint Maarten. De commissie overlegt regelmatig met Kajsa Ollongren, minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, en met staatssecretaris Raymond Knops. Daarnaast leggen commissieleden werkbezoeken af.

Alexander Pechtold: “Als voorzitter van deze Tweede Kamercommissie voor Koninkrijksrelaties had ik het voorrecht als waarnemer op te treden bij de recente Statenverkiezingen op Sint Maarten. Ik heb mijn bezoek met de Kamercommissie toen ook aangegrepen om kennis te nemen van de situatie zes maanden nadat orkaan Irma het eiland in puin achterliet. Ik was diep onder de indruk van de veerkracht van de bevolking. Het verschil met de eerste televisiebeelden na de orkaan was groot. Maar ik zag ook: de klap van de orkaan dreunt door. De weg naar volledig herstel is lang. Mijn hoop is dat Sint Maarten hier sterker uitkomt dan ooit tevoren. Daarvoor is goede samenwerking en actieve steun uit Nederland hard nodig. Dat is precies waar ik me in Den Haag sterk voor blijf maken.”

Sinds ze deel uitmaakt van de Tweede Kamerfractie van D66 heeft Antje Diertens ‘Koninkrijksrelaties’ in haar portefeuille. Daarnaast is ze lid van de vaste Tweede Kamercommissie voor Koninkrijksrelaties. Maar lang daarvoor al had Diertens een speciale band met de Antillen. “Ik kom al jaren op de eilanden. Ik voel me er thuis. De mensen zijn hartelijk en verdraagzaam. Ik heb er een mix van vrienden, zowel oorspronkelijke bewoners als Nederlanders die er al lang wonen.” Als ze er op bezoek is met de Kamercommissie zijn de relaties wat verkrampt, merkt ze. “De hartelijkheid is er dan ook wel, maar men is voorzichter. Dat heeft te maken met hoe wij tot nu toe met elkaar zijn omgegaan.” Diertens doelt op de staatsrechtelijke veranderingen sinds oktober 2010 (zie infographic op p.18). “Er moet aan beide kanten nog altijd geleerd worden hoe we na die veranderingen met elkaar omgaan. Op persoonlijk niveau gaat dat vaak goed. Maar als het gaat om de verhoudingen binnen het Koninkrijk, dus tussen Nederland en de autonome eilanden en tussen Nederland en de BES-eilanden, is dat heel complex. Ik merk wel dat het positiever wordt en dat we elkaar binnen het Interparlementair Koninkrijk Overleg meer gunnen.”

Culturele verschillen

De Raad voor de Rechtshandhaving, sinds 2010 onder andere belast met de inspectie van de justitiële keten op de eilanden, wees recentelijk op het belang om de culturele verschillen tussen het Europese en het Caribische deel van Nederland te respecteren. Er zou volgens de raad geen verbondenheid en geen gedeelde visie zijn. Diertens ziet vooral een achterstand in de kennis over de eilanden,

bij het publiek én in de politiek. “Wat ik merk, is dat het niet leeft. We zijn één koninkrijk. We gaan er graag naartoe op vakantie. Maar we hebben allerlei vooroordelen, bijvoorbeeld over de integriteit van de mensen daar. En we laten het erbij zitten als we moeten samenwerken. Ik probeer collega’s daarop aan te spreken. Ik erken daarbij dat het niet altijd goed gaat, maar wijs ook graag op de stappen die wél gezet zijn. We moeten er juist aan werken om het gezamenlijk beter te doen. Sommige partijen richten zich op het uiteindelijke vertrek van de BES-eilanden, bij D66 vinden we dat ze erbij horen. Zo moeten we dus ook met ze omgaan. Op een gelijkwaardige manier, constructief en zonder paternalistisch te zijn.”

Lokale politiek

De Raad voor de Rechtshandhaving is ook kritisch over de rol van de lokale politiek. Zo zijn de vele bestuurlijke wisselingen op Bonaire volgens de raad niet goed voor een consistente aanpak van de rechtshandhaving. Diertens: “Ja, er zijn cultuurverschillen op dat gebied. En natuurlijk, men is er daar zelf ook van overtuigd dat de *governance* beter ingericht moet worden. Met codes en breed gedragen moreel besef. Maar we hebben in Caribisch Nederland te maken met een heel kleine gemeenschap waar ook een neef of een vriendin de juiste expertise in huis kan hebben. Wij leggen dat dan meteen uit als vriendjespolitiek. Maar het gebeurt hier ook, in de dorpen. Daar kent iedereen ook iedereen. In de cultuur van Caribisch Nederland is die verwevenheid vooral meer zichtbaar.” Naast cultuurverschillen is er de lange, gezamenlijke geschiedenis.

“In Oost-Groningen is ook onzichtbare armoede en die wordt wél aangepakt”

Diertens: “We zijn niet automatisch een Koninkrijk omdat het zo in de geschiedenis is ontstaan. Onze kennis over de geschiedenis van Caribisch Nederland schiet tekort. Daar hoort bijvoorbeeld ook de slavernij bij. Die geschiedenis wordt stilzwijgend van de ene op de andere generatie meegenomen en drukt nog altijd een stempel op de verhoudingen met Nederland. Wij stappen daar heel gemakkelijk overheen, maar ik denk dat die geschiedenis soms belangrijker is dan alle juridische en financiële regels die wij opstellen.”

Gebrek aan solidariteit

De vaste Tweede Kamercommissie voor Koninkrijksrelaties behandelt het hele bestuurlijke spectrum. Diertens vindt dat we niet zomaar kunnen verwachten dat onze gesprekspartners binnen het Koninkrijk óók al die kennis in huis hebben. “Neem onze marktwerking in de elektriciteitssector. Die kan je niet zomaar eisen van Bonaire. Er is daar slechts één aanbieder – punt. Bij het vorige kabinet vielen op die manier zaken tussen wal en schip.

Wat mij ook stoort is dat we al jaren zeggen dat er een nieuw onderzoek komt naar de levensstandaard op de eilanden. Maar dat onderzoek komt maar niet. Het is belangrijk onderzoek, omdat de sociale uitkeringen gekoppeld zijn aan die levensstandaard. Het blijkt al jaren dat daar een enorme onderstand is (*inkomensondersteuning vergelijkbaar met onze bijstand, red.*). In Oost-Groningen is ook onzichtbare armoede en die wordt wél aangepakt. Als we voor een inclusieve samenleving en een integrale aanpak zijn, moeten we diezelfde solidariteit ook aan Caribisch Nederland laten zien.” De integrale aanpak is daarbij essentieel, zegt Diertens. “Ik heb collega’s die veel meer verstand hebben van duurzaamheid, transport, energie enzovoort. Als deze thema’s voor Caribisch Nederland aan de orde komen, betrek ik hen erbij.”

Een leven lang leren

Gelukkig gaat het steeds beter, constateert Diertens. D66 heeft een motie ingediend die Raymond Knops, Staatssecretaris van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, meer regie geeft over Koninkrijksrelaties en daarmee de ruimte om op het ministerie meer in te spelen op actuele problematiek. Ook heeft Diertens onlangs zelf een motie ingediend om het levenlangleren-beleid in Caribisch Nederland te introduceren. “Als maatregel tegen die eerdergenoemde onderstand. Bijvoorbeeld door bibliotheken in te richten als centrum voor persoonlijke ontwikkeling. Het is lastig voor inwoners van Bonaire om volwassenenonderwijs te volgen op de andere eilanden. Het zou mooi zijn als zo’n centrum digitaal ingericht wordt en dat je bijvoorbeeld

↑ Bron rijksoverheid.nl

Eilandraadsverkiezingen 2019

De eilandsraden op Bonaire, Sint-Eustatius en Saba (ook wel: BES-eilanden of Caribisch Nederland) zijn vergelijkbaar met onze gemeenteraden en worden elke vier jaar gekozen. Deze verkiezingen hebben gelijktijdig plaats met onze Provinciale Statenverkiezingen. In 2019 zal een speciaal Kiescollege in Caribisch Nederland ook (voor het eerst) stemmen voor de leden van de Eerste Kamer, samen met de gekozen Statenleden in Nederland.

op afstand colleges kan volgen.” De motie werd aangenomen en zal worden uitgevoerd door Onderwijsminister Ingrid van Engelshoven. Diertens is ook heel blij mee met de werkgroepen binnen het Interparlementair Koninkrijk Overleg die gelieerd zijn aan de Sustainable Development Goals van de Verenigde Naties. “Dat zijn internationale standaarden waar we ons allemaal toe kunnen verhouden. In die werkgroepen zitten deelnemers uit de vier landen. We trekken daar als koninkrijk samen en gelijkwaardig in op. In het overleg ben ik zelf betrokken bij de werkgroep *People*.”

“Bij de Tweede Kamerverkiezingen van 2017 werd D66 de grootste partij in Caribisch Nederland”

Buurland Venezuela

Niet iedereen is zich ervan bewust, maar het grootste buurland van Nederland is Venezuela. De grote (economische) crisis daar slaat ook over op Nederlandse bodem. Bijzondere gemeente Bonaire wordt bijvoorbeeld direct getroffen door de vluchtelingenstroom, handelsblokkades en beslagleggingen van Venezuela op het eiland. “Wij zijn daar binnen het koninkrijk heel actief mee bezig en nemen er onze verantwoordelijkheid in”, stelt Diertens gerust. “Zo wordt de Nederlandse kennis en ervaring met asielzoekersprocedures gedeeld met de eilanden.” D66 vindt dat alle asielzoekers, ook in Caribisch Nederland, recht hebben op een correcte procedure. “Maar we moeten niet vergeten dat dit niet alleen maar een procedurele kwestie is. Er zijn veel families uit Venezuela die familiebanden op de eilanden hebben. Dan krijg je een heel andere dynamiek dan met vluchtelingen die van heel ver weg komen. Bovendien hebben we te maken met andere landen in de regio. Daar moeten we mee samenwerken. Niet iedereen kan naar de eilanden – die zijn simpelweg te klein.”

Op 20 maart 2019 zijn er eilandraadsverkiezingen in Caribisch Nederland (zie kader). Hierbij kan niet op D66 gestemd worden. Tijdens de Tweede Kamerverkiezingen van 2017 kon dat uiteraard wel. D66 werd met 26 procent van de stemmen de grootste partij. Diertens: “Ik heb toen zelf campagne gevoerd op Curaçao en Bonaire. Dankzij mijn vrienden daar kreeg ik veel media-aandacht. En Alexander Pechtold is sinds zijn ministerschap (*Bestuurlijke Vernieuwing en Koninkrijksrelaties, 2005-2006, red.*) erg populair in Caribisch Nederland. Mensen hebben zijn inzet gewaardeerd en je kan goed zien dat dat wederzijds is. Respect en vertrouwen, daar gaat het om bij goede relaties.” ■

Er komt toch geen raadgevend referendum over de nieuwe donorwet van D66-Tweede Kamerlid Pia Dijkstra. Farid Abdo, neuroloog-intensivist in het Radboudumc en voorzitter van de Commissie Donatie van de Nederlandse Vereniging voor Intensive Care, hoopt dat er nu een goede bewustwordingscampagne van de grond komt.

3 vragen aan...

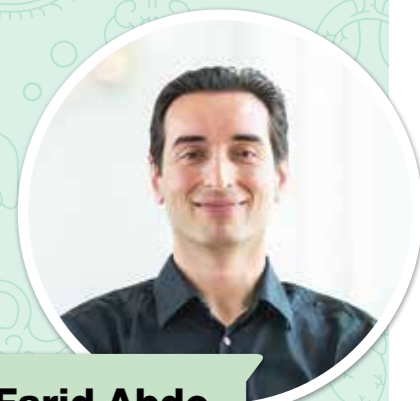
Waarom is de nieuwe donorwet zo belangrijk? “De huidige opt-in-variant, die we nu zo’n twintig jaar in Nederland hebben, spoort mensen onvoldoende aan om een keuze te maken. De uitwerking hiervan is dat zo’n 60 procent van de Nederlanders niets registreert. Dat betekent dat die verantwoordelijkheid van de keuze om wel of niet te doneren bij de nabestaanden terecht komt. Zij moeten die keuze maken op een emotioneel moeilijk moment, midden in het rouwproces, omdat hun dierbare zal overlijden. Dat is de belangrijkste reden waarom wij op de Intensive Care, waar deze gesprekken worden gevoerd, vóór actieve donorregistratie (ADR) zijn. De opt-out-variant dus. Het feit dat straks iedereen geregistreerd staat met een keuze – of dat nu ‘ja’, ‘nee’ of ‘geen bezwaar’ is – haalt die huidige verplichte en zware verantwoordelijkheid weg bij de nabestaanden.”

Er bestaan veel misverstanden over de nieuwe donorwet. Wat zijn de belangrijkste? “Een fundamentele misvatting is dat je bij de nieuwe wet minder zeggenschap over je keuze of over je lichaam zou hebben omdat er ‘geen bezwaar’ (*om donor te zijn, red.*) wordt geregistreerd als

je géén keuze maakt. Voor zowel het huidige als het ADR-systeem geldt: de enige manier om er zeker van te zijn dat je niet doneert, is door je te registreren met een ‘nee’. Nu staat slechts 40 procent geregistreerd met een ‘ja’ of een ‘nee’. Die 60 procent die nu niets doet, die beslist dus niet over het eigen lichaam. In het nieuwe ADR-systeem worden mensen beter aangespoord om wél een keuze te maken, omdat veel duidelijker is wat de consequentie is als je niets doet. Een tweede misverstand is dat de nabestaanden met de nieuwe wet buitenspel worden gezet. Dat is niet zo. De verplichting tot het móeten maken van een keuze op een ongelukkig moment, omdat hun dierbare niets geregistreerd had, vervalt. Maar de mogelijkheid om bezwaar te maken, blijft bestaan. Dus als zij onoverkomelijke bezwaren hebben, vindt er geen donatie plaats. Dat was al zo, en dat is straks nog steeds zo. Een derde misverstand betreft de effectiviteit – een opt-out zou niet effectief zijn. Dat is onjuist om twee redenen. Ten eerste: bij de ADR waarvoor gekozen is, krijg je straks een nagenoeg 100 procent registratiegraad. Effectiever kan niet! Ten tweede, als het gaat om het aantal donoren, dan is duidelijk dat landen met een opt-out-systeem *grossso*

modo meer orgaandonoren hebben dan landen met een opt-in-variant. Een ander punt dat veel commotie veroorzaakte in de debatten, was hersendood. Dat heeft hier echter niets mee van doen. De hersendoodprocedure die artsen volgen, ligt gewoon vast in de wet. En die verandert niet.”

Hoe kunnen we ervoor zorgen dat mensen zo goed mogelijk geïnformeerd worden over de nieuwe wet? “De overheid moet groot inzetten op bewustwording en zoveel mogelijk duidelijkheid verschaffen. Daarvoor moet zij een doorlopende, heldere publiekscampagne organiseren. Niet alleen voor de wet in werking treedt (*medio 2020, red.*), maar ook door mensen te blijven herinneren aan het feit dat ze geregistreerd staan. En dat ze een keuze kunnen maken, en die ook weer kunnen wijzigen. Denk aan een flyer bij de verzekeringspolis die je elk jaar krijgt toegestuurd. Wat ik belangrijk vind om hierbij te zeggen, is dat deze campagne niet gefocust moet worden op het verkrijgen van meer donoren. Dat is uiteraard heel belangrijk, want we redden er levens mee, maar dat is niet waar de nieuwe wet – wat mij betreft – over gaat. Het gaat over het belang van bewustwording over en de verantwoordelijkheid voor je eigen keuze.” ■

... Farid Abdo

Meer weten?
d66.nl/donorwet

foto Jeroen Mooijman

Gun elkaar de vrijheid

Naast minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW), ben je ook minister van Emancipatie! “Zeker. Ik hoor inderdaad regelmatig: *Je bent minister van OCW, en oh ja, ook van Emancipatie.* Je kunt bij de portefeuille van een minister natuurlijk niet eindeloos letters aan elkaar plakken, maar emancipatie is voor mij wel een essentieel onderdeel van mijn portefeuille. De afspraken in het regeerakkoord over LHBTI-rechten zijn daarbij voor mij een enorme steun in de rug. Er zijn vier partijen die pal staan voor de uitvoering van die afspraken.”

Wat is jouw grootste zorg als het gaat om LHBTI-emancipatie? “Dat is de constatering die onlangs in het SCP-rapport *Opvattingen over seksuele en genderdiversiteit in Nederland en Europa* zichtbaar werd. Als je aan Nederlanders vraagt of zij de gelijkheid en de rechten van LHBTI-personen accepteren, dan zegt vrijwel iedereen ja. Maar tegelijkertijd zien ze liever niet twee zoenende mannen of vrouwen op straat. Intersekse personen vinden veel mensen ook nog ingewikkeld. Dat laat zien dat, hoewel het in Nederland relatief goed geregeld is met de formele rechten van die groep, tolerantie voor LHBTI'ers een dun laagje vernis is. Daaronder zit een weerbarstige werkelijkheid die maakt dat wat voor mij als heterovrouw normaal is, voor heel veel LHBTI-personen niet de realiteit is. We moeten er dus voor zorgen dat we twee zoenende vrouwen op straat of twee mannen die in een reclamespotje samen de was doen, net zo normaal vinden als in het geval van een heterokoppel. En daarvoor moeten we nog grote stappen maken.”

Welke rol kan de overheid spelen, landelijk én lokaal, om de sociale acceptatie van LHBTI-personen te vergroten? “De zogenoemde Regenbooggemeenten zijn onze lokale bondgenoten, en dat aantal willen we verhogen. Het kabinet ondersteunt gemeenten om een sociaal veilig klimaat voor LHBTI-personen te creëren. Sociale veiligheid creëer je niet hier vanaf de Hoftoren, maar vanuit lokaal beleid. Het is heel belangrijk dat gemeentebesturen zich hierover uitspreken richting de eigen inwoners met een boodschap

Deze zomer vinden wereldwijd weer tal van Gay Prides plaats, waarbij de rechten en vrijheden van LHBTI'ers gevierd én bevochten worden. In de Emancipatienota *Principes in praktijk* presenteert minister Ingrid van Engelshoven de kabinetsvisie op dit (nog steeds gevoelige) onderwerp.

LHBTI staat voor...

Lesbisch, Homoseksueel, Biseksueel, Transgender en Intersekse personen

van *Wij vinden het belangrijk dat mensen hier op straat, in de publieke ruimte, zichzelf mogen zijn.* Via het openbare-ordebeleid en activiteiten die zij ondersteunen, bijvoorbeeld op scholen, kunnen gemeenten een belangrijke bondgenoot zijn in het vergroten van die sociale acceptatie. Tegen alle D66-wethouders zou ik willen zeggen dat zij hierin een belangrijke rol vervullen. Zij kunnen ervoor zorgen dat mensen zich veilig voelen op straat wanneer zij zichzelf zijn.”

“Waarom bestaat in reclames, schoolboeken, en tijdschriften het gezin uit een man, vrouw en twee kinderen?”

Hoe ga je om met minderheden die op grond van hun religieuze of culturele achtergronden of opvattingen LHBTI-personen niet normaal vinden? “Dat begint in het onderwijs. We hebben aangekondigd dat de thema's seksuele geaardheid en seksuele weerbaarheid in het onderwijs beter geadresseerd gaan worden, bijvoorbeeld in het burgerschapsonderwijs in het MBO. Jongeren moeten daar meekrijgen dat we LHBTI in Nederland normaal vinden, ook in het straatbeeld en op school. We willen deze thema's ook beter verankeren in de lerarenopleiding, zodat leraren niet handelingsverlegen zijn. Ik merk dat docenten het een ingewikkeld gesprek vinden om te voeren. Naast onderwijs spelen de media ook een belangrijke rol. In mijn Emancipatienota heb ik gesteld – en dat heeft veel gedoe opgeleverd – dat ik ga kijken naar stereotiepe beelden in de media.

Waarom bestaat in heel veel reclames, schoolboeken, tijdschriften, en televisieprogramma's het gezin uit een man, vrouw en twee kinderen? Moeten we dat beeld niet aanpassen aan het gezin van deze tijd, dat vele varianten kent? In die zin is je rol als minister ook beperkt. Ik kan de media en de uitgevers van schoolboeken niets voorschrijven, maar ik kan wel de dialoog aangaan en de vraag stellen of we het passend vinden om jongeren en volwassenen een beeld voor te schotelen dat de samenleving van nu niet meer weerspiegelt. Je merkt door het voeren van dit gesprek, en de gespannen reacties die het oplevert, dat je iets raakt in de samenleving.”

En hoe zouden D66'ers dat kunnen doen tijdens gesprekken op straat of bij de koffieautomaat? “Volgens mij helpt het enorm als je in het gesprek het onderwerp altijd terugbrengt naar het individu, dat het recht heeft om te zijn wie hij of zij is. Mensen met een sterk religieuze overtuiging mogen in dit land ook zijn wie ze zijn. Gun die vrijheid ook anderen, zeg ik dan. Bijvoorbeeld mensen met een andere seksuele geaardheid. Benadruk ook hoe pijnlijk het voor mensen kan zijn als die vrijheid om te zijn wie je bent je keer op keer publiekelijk wordt ontkend. Je kunt eindeloos discussiëren over abstracties zoals grondrechten, maar het verhaal terugbrengen naar het individu, en de ruimte die het individu moet krijgen om zichzelf te kunnen zijn, is essentieel. En heel D66.”

Wij kennen vrijheid van onderwijs in Nederland. Hoe ga je om met confessionele scholen waar men denkt – en uitdraagt – dat een relatie alleen tussen man en vrouw kan bestaan? “Alle scholen in Nederland zijn gehouden aan de kerndoelen. Onderwijs geven over seksuele diversiteit is onderdeel van die kerndoelen. Als scholen zich niet houden aan deze kerndoelen, dan worden zij door de Onderwijsinspectie aangesproken. Dat is wat wij binnen de kaders van de vrijheid van onderwijs hebben afgesproken. Iedereen in Nederland is gelijk voor de wet, en iedereen – ook scholen met bijvoorbeeld een christelijke denominatie – hebben zich aan de wet te houden.” ■

foto Henri Verhoef

Ondertussen in... Brussel

Op 17 mei, de Internationale Dag tegen Homofobie en Transfobie, schitterde de **Amsterdam Rainbow Dress** in het Europees Parlement op initiatief van D66-Europarlementariër *Sophie in 't Veld*. In de zestien meter lange jurk – hier gedragen door het transgender-model Maxim Magnus – zijn 75 nationale vlaggen verwerkt van landen waar homoseksualiteit nog altijd strafbaar is. Zodra een land zijn wetten betert, wordt de vlag in de jurk vervangen door een regenboogvlag. In 't Veld: “D66 strijdt ook vanuit het Europees Parlement voor gelijke rechten. Hoewel wereldwijd belangrijke resultaten zijn geboekt, is er nog veel werk aan de winkel, bijvoorbeeld op het gebied van LHBTI-emancipatie. Ook in Europa. Kijk naar Polen of naar Litouwen. Mensen worden nog steeds gediscrimineerd of geïntimideerd om wie ze zijn of van wie ze houden. Dat is onacceptabel.”

amsterdamrainbowdress.com

Predikant, opiniemaker en D66'er Joost Röselaers begint deze zomer als hoofdredacteur van *idee*, het tijdschrift van de Mr. Hans van Mierlo Stichting. *Democraat* vroeg hem naar zijn plannen en naar zijn visie op hoe D66 en religie zich tot elkaar verhouden.

Predikant & vrijdenker

Wat kunnen de lezers van *idee* van jou verwachten? “Ik wil betrokken zijn, zonder al te politiek te zijn. Niet meteen een mening hebben en volgens de waan van de dag, maar op een bepaalde afstand mensen voorzien van een verfrissende en verdiepende invalshoek op een kwestie die leeft. En daarmee een basis geven voor verder gesprek binnen partij en samenleving. Dat verdere gesprek kan via sociale media, maar ik ben ook van plan om activiteiten te organiseren rondom een nieuwe uitgave, in samenwerking met lokale afdelingen. Ik heb D66'ers leren kennen en waarderen als geïnteresseerde mensen die graag over maatschappelijke onderwerpen in gesprek gaan. Het lijkt mij heel geschikt om dat gesprek te voeren aan de hand van *idee*.”

Welke thema's wil je aansnijden? “De eerste editie waar ik verantwoordelijk voor ben, gaat over Europa, de Europese Unie en ook over Brexit. In latere edities zou ik graag de financiële wereld aan bod laten komen. Ik ben niet tegen het kapitalisme, begrijp me niet verkeerd. Het is een groot goed, maar het is af en toe ook grenzeloos. Er zijn geen intrinsieke waarden aan verbonden, net zoals zoveel zaken in het leven eigenlijk. Die waarden moeten wij er dus zelf aan geven. Zoals Herman van Veen zei: *het leven is niet mooi, maar jij kan haar een beetje mooier kleuren*.”

Actuele vraagstukken, maar geen actuele politiek. “Inderdaad. *idee* gaat niet over de dagelijkse politiek. Maar ik denk wel dat het heel belangrijk is dat het debat over onze politieke ideeën doorgaat; juist nu D66 in een coalitie zit.

Het is een mooi regeerakkoord, maar het denken mag niet stilstaan. Daar wil ik met *idee* en binnen de Van Mierlo Stichting graag een bijdrage aan leveren.”

Je bent predikant bij de Remonstrantse Kerk. Wat betekent religie voor jou? “Religie betekent oorspronkelijk verbinden. Diepgang zoeken. Een vertrouwde plek waar je met elkaar kwetsbaar kan zijn. Duiding zoeken. Zonder oordeel zijn. Als predikant vraag ik altijd door, maar zal ik nooit zeggen dat iets 'fout' is. En verder heb je de verhalen. Bijbelse vertellingen zijn prachtig en kunnen een basis bieden voor een goed gesprek. Het is geen 'laatste waarheid'; het draait immers niet om de bestemming, maar om de reis ernaar toe.”

Tot 2017 was je predikant van de Nederlandse Kerk in Londen. Hoe was dat? “Deze kerk is in 1550 gesticht door protestantse vluchtelingen. Het is een kerk van passanten, je kunt er geen lid van worden. Dat maakt je los van een bepaalde kramp, want je hoeft geen mensen binnen te halen. Ik heb met een aantal mensen daar ook het *Dutch Centre* opgericht. Een cultureel centrum, met aandacht voor cabaret, cultuur, maar ook voor bezinning. Denk aan diners – met z'n allen aan tafel, en dan tussen de gangen door een goed verhaal doorspreken. Met natuurlijk een goede fles wijn op tafel. Daar is een gemeenschap ontstaan van zo'n vijftig à zestig mensen, die zien elkaar nog steeds. Maar ze zijn niet kerkelijk; op zondag zie je die mensen niet.”

“Voor D66 zou het af en toe goed zijn om zich uit te laten over de waarden van religie”

idee: bent u al abonnee?

idee is het politiek-wetenschappelijk tijdschrift van de Mr. Hans van Mierlo Stichting en verschijnt vier keer per jaar. Het laatste nummer – met als thema: *Democratische vernieuwing* – is in april 2018 verschenen; de volgende editie verschijnt in juli.

Abonneren? Ga naar: vanmierlostichting.d66.nl/idee en vul het formulier in. Kosten: € 36,- per jaar (€ 21,- voor een digitaal abonnement).

Nederlandse kerk trouwt eerste Britse homo's

Van onze correspondent

LONDEN • Het eerste kerkelijk ingezegende homohuwelijk in het Verenigd Koninkrijk is een feit. Dat gebeurde dankzij de Nederlandse Kerk in het hart van het Londense financiële district. Eind vorige week werd daar het huwelijk ingezegend

tussen John Cunningham en John Johnston. Het huwelijk werd gesloten, juist op het moment dat elders in Engeland, in Canterbury, Anglicaanse bisschoppen bij elkaar kwamen om te steggelen over de wenselijkheid van een kerkelijk huwelijk voor homoseksuelen. De dames en heren kwamen er niet uit.

De Nederlandse Kerk is weliswaar onderdeel van het zogenoemde Royal Charter, waardoor het dezelfde rechten heeft als de Church of England, maar heeft niet dezelfde plichten. Edward Viverdonneerde in 1550 dat de Nederlandse Kerk mocht vasthouden aan haar eigen gebruiken, ook als die niet overeenstemden

met de geldende Engelse gebruiken.

De Nederlandse dominee Joost Röselaers heeft verschillende reacties gehad. Hele positieve, onder ander van een Engelse bisschop die zich volgens Röselaers schaamt voor zijn eigen kerk. Maar ook veel negatieve, met name via sociale media.

↑ Primeur: In 2016 voltrok predikant Joost Röselaers het eerste kerkelijke homohuwelijk in het Verenigd Koninkrijk. *De Telegraaf*, 18 januari 2016

D66 laat zich voorstaan op vrijzinnige thema's; van voltooid leven tot *modern family*. Dit conflicteert soms met religieuze opvattingen van mensen. Hoe zie jij dat? “Nou, bij het kerkelijke deel der natie denk ik wel dat D66 het imago heeft van een anti-kerkelijke partij. De partij laat zich er ook niet over uit. VVD en FVD proberen dit wel, al is het op een buitengewoon onhandige manier. Het christendom valt dan samen met paaseieren en kerstbomen. Voor D66 zou het af en toe goed zijn om zich uit te laten over de waarden van religie – van alle religies, bedoel ik dan. En hoe we die waarden kunnen vertalen naar vandaag, zodat het zinvol blijft.”

Kun je een voorbeeld noemen van hoe D66 dat zou kunnen doen? “Het zou mooi zijn als Alexander Pechtold een Kerstboodschap, Paasboodschap en een Suikerfeestboodschap zou opnemen. Niet religieus, maar op waarden gestoeld. Kerstmis is het lichtfeest, daar kan je als politicus mooie dingen aan verbinden. En dat geldt ook voor Pasen en het Suikerfeest. Het sociaal-liberalisme biedt daar ruimte voor, met haar nadruk op het sociale, menselijke liberalisme. Dat je er als mens niet alleen voor staat en de gemeenschap nodig hebt om tot volledig mens-zijn te komen. Dat gaat overigens niet meer via bestaande, traditionele gemeenschappen – en dat is prima.”

Met die traditionele gemeenschappen bedoel je kerken? “Ja, ik denk dat er over twintig à dertig jaar weinig van de bestaande kerken over is. Wellicht nog wel de strenge kerken, hoor, maar de ontkerkelijking gaat zo hard in Nederland. Als kerken in Nederland dit willen tegengaan, zullen ze veel moeten loslaten. Loslaten om mensen te behouden. Dat zie je wel een beetje, maar nog te weinig. Maar er gebeurt veel aan de rand – nieuwe en verrassende initiatieven. Dat is hoopvol. Het gaat mij namelijk niet om de instituties, maar om het gedachtegoed en de waarden.”

Speelt politiek hierin nog een rol? “De staat moet zich vooral niet bemoeien met de religieuze beleving van een individu. Maar daarnaast heb je ook nog zoiets als een *civil religion*; een maatschappelijk debat over waarden, die enorm belangrijk is voor het creëren van samenhang en zingeving. Nederland is daarin zoekende. Neem nou de MH17-ramp, die werd een jaar na dato in de RAI in Amsterdam herdacht; de meest troosteloze plek op aarde. Dat vind ik een gemiste kans. Daar moet je iets nieuws voor verzinnen, en wees dan ook niet bang als dat een kerkgebouw is. De politiek kan aan dat maatschappelijk debat een draai te geven. Zeker D66, omdat we er open in staan. Andere partijen, zoals het CDA, hebben toch te veel last van hun ideologieën, zodat ze terugvallen op wat er al was.” ■

Ze is een topdiplomaat van de buitencategorie. President Obama schreef haar zelfs persoonlijk een dankbrief. Maar voor veel D66'ers was ze tot voor kort nog een onbekende: Sigrid Kaag, onze Minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking.

Minister van Hoop

foto Ritdhi Parekh / Ministerie van Buitenlandse Zaken

“Kijk! Daarom wilde ik minister worden!” Sigrid Kaag is op bezoek bij The Movement Hotel in de voormalige Bijlmerbajes, een initiatief van Movement on the Ground en mede-opgericht door presentator Johnny de Mol in 2015. Met onder meer een campus in Lesbos probeert deze stichting vluchtelingen een warm welkom te bieden. Het hotel in Amsterdam geeft statushouders in Nederland bovendien de mogelijkheid om werk(ervaring) op te doen. *From sea to safety, from camp to campus, from refugee to employee.* Van pessimisme naar hoop. Dat is ook het grotere verhaal van Sigrid Kaag. Kaag laat zich uitgebreid informeren en spreekt de hotelmedewerkers aan in het Arabisch, een van de zes talen die ze vloeiend spreekt en beheerst. Tijdens het bezoek straalt ze niet alleen gezag uit, maar vooral passie en enthousiasme. Dit is een project naar haar hart en een boodschap waar ze ontzettend blij van wordt – net als de deelnemers.

“Ik noem het liever geen hulp. Het gaat om de verbintenis van handel met internationale samenwerking”

Hulp en handel

Op weg naar The Movement Hotel zegt ze: “Als je idealen hebt, moet je ver vooruit kijken. Naar de weg om bij die idealen te komen.” Als Minister van Handel en Ontwikkelingssamenwerking grijpt Sigrid Kaag de kans om haar idealen na te streven, door beleid om te zetten in concrete stappen met meetbare resultaten. “Het speelveld van hulp en handel is een moderne manier van werken. Tijdens het vorige kabinet is hulp en handel samengevoegd. Mijn voorganger Lilianne Ploumen heeft dat heel goed gedaan. Ik noem het overigens liever geen hulp. Ik denk dat hulp een achterhaald concept is. Dat vinden de ontvangende gemeenschappen in die landen ook. Het gaat om de verbintenis van handel met internationale samenwerking.”

Kaag vindt dat die combinatie helemaal in de geest van D66 is: “Het handelscomponent is aan de ene kant een verdienvermogen voor Nederland, maar wel op een manier die duurzaam is. Je kijkt en handelt vanuit het perspectief van de menselijke waardigheid en van gelijke kansen. Zijn deze er niet, dan moet je dat perspectief creëren. Dat is niet alleen heel erg D66; het is ook een moderne en effectieve manier van handelen in een wereld waarin zoveel is verschoven.” Ontwikkelingssamenwerking is daarbij een katalytisch element, zegt Kaag. “Het gaat om gezamenlijke doelen bereiken, vanuit de combinatie van handel en diverse vormen van internationale samenwerking.” Maar je moet de realiteit niet uit het oog verliezen, waarschuwt ze. “Ik wil bijvoorbeeld inzetten op een versnelde uitfasering van investeringen in fossiele energie. Veel landen in ontwikkeling kunnen daar echter niet op korte termijn aan voldoen. Daar moeten we een balans in vinden. Maar je moet die stip wel op de horizon zetten en de boodschap blijven uitdragen.”

Handelsmissie naar India

De recente handelsmissie naar India was voor Kaag het bewijs dat de combinatie van handel en hulp goed uitpakt. Het merendeel van de deelnemende ondernemers was zich zeer bewust van de duurzame ontwikkelingsdoelen van de Verenigde Naties, de

foto Jeroen Mooijman

↑ **Sigrid Kaag grijpt iedere kans aan** om de partij en de vereniging beter te leren kennen. Zo reed ze de dag voor ze naar New York vloog – om de vergadering van de VN-Veilighedsraad voor te zitten op Internationale Vrouwendag – mee op de campagnebus voor de gemeenteraadsverkiezingen. “De sfeer in de bus was geweldig en de lokale werkbezoeken en flyeracties waren ontzettend leuk. Ik heb veel bewondering voor al onze vrijwilligers die zoveel tijd en energie aan de campagne en de partij geven. Niet alleen hun betrokkenheid en bevoegdheid, maar ook de inbreng van nieuwe ideeën is van grote waarde voor D66.”

Sustainable Development Goals. “Ik hoefde er niet eens over te beginnen.” Deze internationale doelen vormen tevens de basis onder de drie pijlers van de nieuwe beleidsnota voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking *Investeren in Perspectief – Goed voor de Wereld, Goed voor Nederland:* 1) het voorkomen van conflict en verminderen van armoede; 2) duurzame inclusieve groei en klimaatactie; en 3) een sterk internationaal verdienvermogen voor Nederland.

Wensen van mensen zijn overal ter wereld hetzelfde, zegt Kaag. “Ook de allerarmsten willen toegang tot schoon drinkwater en alle kinderen willen naar school om iets relevant te leren en daarmee aan de slag te kunnen. Wij verkeren in de geprivilegieerde positie dat wij daar krachtig aan kunnen – en moeten – bijdragen. Niet

alleen omdat het verstandig is, maar omdat het een gedeelde verantwoordelijkheid is.”

In India droeg Kaag een bijzondere circulaire jurk van de Nederlandse ontwerper Ronald van der Kemp, gemaakt van textielafval (zie foto omslag en op p.24). Hiermee vroeg ze nadrukkelijk aandacht voor de noodzaak en mogelijkheden om duurzaam te produceren in de textielsector. “Een netwerk van Nederlandse ondernemers heeft kwalitatief hoogwaardige garens van textielafval weten te maken. Het biedt aantrekkelijke mogelijkheden voor innovatieve samenwerking tussen Nederlandse en Indiase bedrijven. Circulair ondernemen moet serieus genomen worden. Dat is een ideaal. Geen droom, maar de realiteit.”

Gendergelijkheid

In de nieuwe nota is gendergelijkheid een opvallend en leidend thema. Kaag: “Het is een rode draad - en letterlijk een rode pagina - in onze nota. Ik denk dat niemand in Nederland tegen gelijke rechten van vrouwen en meisjes is. Maar er wordt onvoldoende werk van gemaakt. Dan heb ik het over onderwijs, gelijke kansen op de arbeidsmarkt, politieke participatie, vrouwen als ondernemers – we moeten echt een slag vooruit maken. We nemen in Nederland te makkelijk aan dat we progressief zijn en dat vrouwen in andere landen per definitie worden achtergesteld. Maar we zijn soms niet goed geïnformeerd over hoe het werkelijk is georganiseerd voor vrouwen en meisjes in andere landen. En we komen zelf soms juist te makkelijk weg met wat best een conservatieve inslag is. Er is in Nederland bijvoorbeeld nog steeds een oordeel over vrouwen die fulltime werken. En het is frappant dat de vrouwenparticipatie hier zo laag is, in vergelijking met andere OESO-landen. Daardoor duurt het doorstoten naar de top ook zo veel langer en zijn er minder rolmodellen. Alexander

Pechtold schreef onlangs een geestige maar vooral scherpe tweet naar aanleiding van de benoeming van elf vrouwelijke ministers in Spanje: *Gek dat zoveel partijen tegengesteld voor kwaliteit gaan en geen oog meer hebben voor de positie van mannen.*”

Sigrid Kaag is zo’n rolmodel. Haar hele loopbaan werkt ze fulltime, terwijl ze samen met haar Palestijnse man – gepensioneerd tandarts en oud-ambassadeur – hun vier kinderen opvoedde. Sinds 1994 werkt ze onder andere voor de Verenigde Naties, in diverse functies en in diverse landen. Ze is met vallen en opstaan, en vaak op intuïtie, op de posities gekomen die ze heeft bekleed. “Ik geloof niet dat carrières lineair zijn. Ik heb altijd grote interesse gehad in Nederland en in de internationale politiek. En in relevante dingen doen vóór anderen mét anderen. Intuïtief zoek ik kansen of verandering. Ik geloof in openstaan voor het onbekende, het onverwachte. Ik sta soms nog steeds versteld van hoe het leven kan lopen.”

25 jaar in het buitenland

Van oktober 2013 tot september 2014 gaf Sigrid Kaag leiding aan de ontwapeningsmissie in Syrië met als doel de vernietiging van het chemisch wapenarsenaal. President Obama schreef haar later persoonlijk een dankbrief voor deze monsterklus. “Het was een

onzekere missie. Er was alleen een officiële verklaring, een vastgesteld doel en een einddatum. Niemand verwachtte echt succes. Alles werd op de schouders van de missie gelegd, terwijl het in feite het grootst mogelijke geopolitiek spel was. De kunst was om in die geopolitiek de missie zuiver te houden. Echt onafhankelijk te opereren. Dat was geen sinecure.” Was het Nederlander-zijn een voordeel tijdens de diplomatieke onderhandelingen en contacten? “Zaken durven te benoemen, ja. Dat wordt vaak afgeschreven als Nederlandse bothed, het wordt in elk geval niet universeel ervaren als een sterk punt. Maar het kan, als je het op de juiste manier toepast, ook ontwapenend zijn. We worden namelijk wel als transparant en betrouwbaar ervaren. Nederlanders kijken – gelukkig nog steeds – over de grens. Ik merkte dat ook weer tijdens de handelsmissie naar India. De Nederlandse ondernemer is nieuwsgierig en geïnteresseerd, die trekt erop uit. Dat is heel fijn om te zien.”

“Hechten aan je eigen waarden en identiteit hoeft niet ten koste te gaan van anderen”

Als topdiplomaat voor de Verenigde Naties heeft Sigrid Kaag 25 jaar in het buitenland gewoond. Onder andere in Genève, Amman (Jordanië), New York en Beiroet (Libanon). Hoe is het om weer terug in Nederland te zijn? “Een van de redenen om terug te keren naar Nederland, is dat ik me zorgen maak om een aantal kernwaarden waar we hier altijd bekend om zijn geweest: tolerantie, harmonie in de samenleving, respect. Ruimte creëren voor de ander.

Sigrid Kaag

Rijswijk, 1961

Opleidingen

Midden-Oostenstudies en Internationale Betrekkingen in o.a. Cairo, Oxford, Exeter en aan Instituut Clingendael

Loopbaan

1988 – 1990
Werkzaam bij Shell International in London
1990 – 1993
Werkzaam bij Ministerie van Buitenlandse Zaken, afdeling politieke VN-zaken
1994 – 1997
Programmamanager, hoofd donorrelaties UNRWA (United Nations Relief and Works Agency) In Jeruzalem
1998 – 2004
Werkzaam bij Internationale Organisatie voor Migratie (IOM) in Genève

2004 – 2005

Senior adviseur Verenigde Naties in Khartoum en Nairobi
2005 – 2010

Diverse functies UNICEF (o.a. kabinetschef in New York, regionaal directeur Midden-Oosten/Noord-Afrika in Amman)

2010 – 2013

Assistent secretaris-generaal UNDP (United Nations Development Programme) in New York
2013 – 2014
Onder-secretaris generaal VN (leiding missie voor de vernietiging van chemische wapens in Syrië)

2015 – 2017

Onder-secretaris generaal VN in Libanon
2017 – heden
Minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking, kabinet-Rutte III

Ik vind de polarisering in het debat hierover heel zorgwekkend; de manier waarop met identiteitspolitiek gespeeld wordt. Ik heb in veel landen gewerkt waar identiteit werd geïnstrumentaliseerd. Dat leidt niet alleen tot afbreuk van sociale cohesie maar benadrukt ook verschillen tussen mensen die tamelijk kunstmatig zijn. Dat zijn gevaarlijke politieke keuzes. Hechten aan je eigen waarden, je eigen identiteit en je nationale trots hoeft niet ten koste te gaan van anderen. We moeten het juist over het grotere verhaal hebben; dat we sámen moeten leven, mét die culturele verschillen en andere geloofsovertuigingen. Soms hoor ik mensen zeggen dat dat de ideeën zijn van een politicus uit de jaren negentig. Daar schrik van: mensenrechten, tolerantie en respect zijn van alle tijden. Daar strijden we juist voor!”

Je oog op de bal houden

Juist D66 heeft zich altijd tegen die polarisering verzet en biedt ook een goed alternatief, vindt Kaag. “De afgelopen twaalf jaar zijn cruciaal gebleken. Onze partij is van drie zetels in 2006 teruggekomen tot de negentien van nu. D66 heeft een sleutelrol te vervullen. Ik hoop dat onze stemmers zien dat dit processen van de lange adem zijn. Als je meeregeert moet je ook de lucht en de ruimte krijgen om te laten zien dat de D66-lijn ook echt wordt meegenomen. Zonder te krampachtig te worden in het vasthouden aan instrumenten die sommigen liever meteen hadden ingezet. Politiek is ook een kwestie van compromissen en van balans. Je moet omgaan met wat je wordt gegeven en daar je eigen richting aan geven.” Maar je moet wel altijd je oog op de bal houden en je doelen niet uit het oog verliezen, benadrukt Kaag. Neem bijvoorbeeld het handelsconflict met de Verenigde Staten. “Binnen de Europese Unie werken we nu gezamenlijk aan een reactie op, en hopelijk een uitweg uit, de eenzijdige staalheffingen van de VS. We willen geen handelsconflict, maar we willen ons wél sterk maken voor een Europa dat relevant is en dat maatregelen neemt als dat nodig is. Er valt van alles op de Europese Unie aan te merken, evenals op de Wereldhandelsorganisatie trouwens. Maar het hele systeem maar afbreken of opblazen omdat sommige dingen niet bevallen – dat is een heilloze weg. Voor ons allemaal.” ■

↓ **Johnny de Mol en Sigrid Kaag** tijdens het werkbezoek aan The Movement Hotel in de voormalige Bijlmerbajes

Man van lange adem

Gerben-Jan Gerbrandy, sinds 2009 Europarlementariër voor D66, werd dit voorjaar verkozen tot Groenste Politicus 2017. Democraat vroeg hem naar zijn successen, zijn zorgen en zijn ambities. “Het biodiversiteitsprobleem is vreselijk breed; alle seinen staan op rood.”

Dieselgate, ook wel bekend als het emissieschandaal, betreft de manipulatie van het verbrandingsgedrag van dieselmotoren dat in 2015 breed in het nieuws kwam. Door sjoemelsoftware stoten auto's op straat veel meer schadelijke stoffen dan tijdens de laboratoriumtests (en dus ook veel meer dan wettelijk is toegestaan).

Gefeliciteerd! Wat waren je grootste successen het afgelopen jaar? “2017 stond vooral in het teken van het onderzoek naar *Dieselgate* (zie inzet, red.). Als rapporteur van de enquêtecommissie namens het Europees Parlement heb ik bijgedragen aan strenger toezicht op de Europese autosector. Een nieuwe Europese wet, die dit jaar is aangenomen, maakt het makkelijker om sjoemelsoftware op te speuren en aan te pakken. Ook komen er voor het eerst onafhankelijke Europese controles en boetes. Allemaal belangrijke aanbevelingen die direct zijn overgenomen uit ons onderzoeksrapport. Verder zat ik aan de onderhandelingstafel voor de belangrijkste Europese groene wetgeving van dit moment: de Europese Klimaatwet. Deze wet bepaalt hoe Europa het klimaatakkoord van Parijs gaat uitvoeren. Dat gaat over de uitstoot van broeikasgassen die buiten het Europese CO₂-emissiehandelssysteem vallen, zoals transport, afval, landbouw en gebouwen. Deze sectoren zijn verantwoordelijk voor maar liefst 60 procent van de broeikasgassenuitstoot in Europa. Het waren moeilijke onderhandelingen met de Raad, maar als rapporteur namens het parlement heb ik onder andere gezorgd voor een extra CO₂-uitstootvermindering die gelijk staat aan de uitstoot van zo'n vier miljoen auto's – bovenop het aanvankelijke voorstel van de Europese Commissie. Een flinke aanscherping dus.”

Kun je iets meer vertellen over de Klimaatwet? “Een onderdeel ervan is dat Europese doelstellingen worden vertaald naar de lidstaten. Het is dus aan de landen zelf om te bepalen uit welke sector ze die doelstellingen willen gaan halen. Het is boeiend om te zien dat er nu een soort concurrentie ontstaat tussen ministeries in de landen. De Duitse landbouwminister klaagt bijvoorbeeld dat zijn doelstelling veel groter wordt omdat de auto-industrie in Duitsland nog steeds de hand boven het hoofd gehouden wordt. En dat terwijl juist de autosector door het nemen van relatief eenvoudige maatregelen veel meer CO₂ kan besparen!”

Wat heb je nog meer gedaan en bereikt de afgelopen jaren? Je was in 2016 ten slotte ook al genomineerd voor deze titel. “Ik heb onderhandeld over de hervorming van het Europese emissiehandelssysteem, waardoor de Europese industrie- en milieucommissies – mede op mijn aandringen – hebben ingestemd met hogere energiedoelen. Daarnaast is er een speciale onderzoekscommissie naar pesticiden in het leven geroepen

met als doel om het gebruik te verminderen. Ook heb ik jarenlang druk uitgeoefend op de Europese Commissie om de plastic afvalberg aan te pakken. Mede daardoor is er nu eindelijk een Europees voorstel om wegwerpplastic fors te verminderen. Waar ik heel trots op ben is het Europees actieplan tegen stroperij. Hiervan durf ik wel te zeggen dat als ik dat niet geïnitieerd had, het er niet gekomen zou zijn. Dit actieplan richt zich vooral op Afrika, Zuidoost-Azië en Zuid-Amerika – eufemistisch ook wel de ‘donorlanden’ genoemd, omdat daar heel veel van de gestroopte dieren vandaan komen. Europa is zowel een bestemming als een doorvoerroute. Vanaf hier gaan de olifantenslagtanden en de hoorns van de gestroopte neushoorns door naar landen als China, Vietnam en Laos. Het is een internationale miljarden business, een heel grote criminele sector. Ik heb dat actieplan opgesteld en de Europese Commissie ervan overtuigd dat er écht iets moest gebeuren. Het is vorig jaar geïmplementeerd en wordt dit jaar voor het eerst geëvalueerd. Een mijlpaal.”

“Waar ik heel trots op ben, is het Europees actieplan tegen stroperij. Als ik dat niet geïnitieerd had, was het er niet gekomen”

Het werk is natuurlijk nooit klaar. Wat wil je graag nog bereiken? “Er is nog ontzettend veel te doen. Zo is er in het proces van het Parijsakkoord afgesproken dat de IPCC – een organisatie van de Verenigde Naties om de risico's van klimaatverandering te evalueren – dit najaar met een berekening komt. We weten nú al dat daaruit zal blijken dat landen onvoldoende doen om de Parijsafspraken te halen. Het voornaamste doel van het akkoord is om wereldwijd onder de twee graden temperatuurstijging te blijven – en als het even kan onder de 1,5 graad. De 1,5 graad gaan we met de huidige uitstoot over een paar maanden al passeren. Twee graden zal bij de huidige CO₂ uitstoot nog wat langer duren, misschien tien jaar. Dus we moeten keihard aan de slag. Zeker met Trump in het Witte Huis, die klimaatproblemen afdoet als spookjes en fabeltjes.”

Is Trump in dat kader een absolute ramp of juist een blessing in disguise? “Vooral dat eerste. Ik denk dat zijn voorganger Obama het indertijd treffend zei: *Wij zijn de eerste generatie die geconfronteerd zal worden met de gevolgen van de klimaatverandering en zijn de laatste generatie die er nog wat aan kan doen.* Trump heeft – door zich terug te trekken uit het Parijsakkoord – die noodzaak nog eens dik onderstreept. Iedereen is daardoor goed wakker geschud. Het is natuurlijk fantastisch wat we allemaal hebben afgesproken met elkaar, maar er zal nog een behoorlijke schep bovenop moet worden gedaan – ook door Europa. Gelukkig delen steeds meer mensen die mening. Het aanpakken van klimaatverandering en

Groenste Politicus

De verkiezing van de Groenste Politicus van het jaar wordt georganiseerd door Natuurmonumenten. Uit de nominaties koos de jury dit voorjaar twee winnaars: D66-Europarlementariër Gerben-Jan Gerbrandy en CU-Tweede Kamerlid Carla Dik-Faber.

Uit het juryrapport:

“Europarlementariër Gerben-Jan Gerbrandy van D66 is een man van de lange adem. Gerbrandy spant zich al jarenlang in voor het versterken van natuur en biodiversiteit in Europa. En als hij bijt, laat hij niet meer los. Gerbrandy spant zich in voor verduurzaming en vergroening van het Europese Landbouwbeleid, en pleitte onder andere voor een verbod op het landbouwgif glyfosaat.”

“Duurzaamheid is me met de paplepel ingegoten. Ik kan woest worden als ik zie hoe de natuur zomaar vernietigd wordt”

de bescherming van het milieu zijn voor Nederlanders de belangrijkste thema's in aanloop naar de Europese verkiezingen van volgend jaar. Dat bleek onlangs uit onderzoek van de Eurobarometer 2018. Die zorgen zijn in Nederland hoger dan in de rest van Europa. Voor mij is dat een extra motivatie om mij nog harder in te zetten voor een schonere toekomst, juist vanuit de positie als Europarlementariër.”

Wat kunnen wij het komende jaar van jou verwachten?

“Waar ik nog veel aan wil doen, is natuurverbetering en dan in het bijzonder biodiversiteit. Dat is een beetje een vergeten crisis, omdat alle aandacht naar klimaatverandering gaat. Er is nu een discussie gaande over het verlies aan insecten. Maar dat is nog maar het topje van de ijsberg; het probleem rond de biodiversiteit is echt vreselijk breed. De Europese doelstelling voor 2020 gaan we niet halen, alle seinen staan op rood, dus daar wil ik het komend jaar heel erg hard aan trekken. Met name in de landbouwsector gaat nu het een en ander niet goed. En maar liefst de helft van het grondgebied van Europa wordt beheerd door boeren. Dus als je wat aan natuurverbetering en biodiversiteit wilt doen – de achteruitgang wilt stopzetten – zit dáár een van de sleutels.”

Hoe is het om Europarlementariër te zijn?

“Ik werk samen met een enthousiast team binnen een ambitieuze Europese liberale fractie. Dat is professioneel gezien ontzettend inspirerend en ontzettend leuk. Sociaal gezien kan het af en toe best zwaar zijn. Je bent vijf dagen per week continu van huis. Dat is soms lastig als je een gezin hebt. En dan houd ik me nog in wat betreft extra activiteiten, want los van de dagen in Brussel en Straatsburg zou ik nog veel meer op pad kunnen zijn. Ik doe dat niet: je moet zekere grenzen durven stellen.”

Je woont met je gezin in Den Haag. Nooit overwogen om naar Brussel te verhuizen?

“Zeker wel. Toch hebben we er voor gekozen om hier te blijven voor onze kinderen. We wonen vlakbij een Natura 2000-gebied waar ik zo kan gaan wandelen (*Natura 2000 is een Europees netwerk van beschermde natuurgebieden, red.*)

In Brussel ben je al snel op de auto aangewezen met alle verkeersellende van dien. Wat voor mij ook meespeelt, is dat ik veel in Nederland moet zijn. Je kunt me zo'n beetje elke vrijdag in Den Haag vinden voor afspraken op het Landelijk Bureau of in de Tweede Kamer, om met collega's bij te praten.”

Waar haal jij jouw inspiratie vandaan? “Uit mijn portefeuille. Die is in alle opzichten bijzonder relevant, want de onderwerpen gaan feitelijk over ons voortbestaan. Mijn portefeuille is bovendien ook een echte Europese competentie: milieu, klimaat en natuur zijn land-overstijgende onderwerpen. Nog beter zou het zijn als we het mondiaal aanpakken. Maar met een onvoorspelbare Trump is het aan Europa om de kar te trekken. Dat kan alleen als we samenwerken en ambitieuze afspraken maken. Daar strijd ik voor vanuit het Europees Parlement. Nadelen? Eigenlijk kan ik – behalve dat het dus soms pittig kan zijn voor je sociale leven – niets verzinnen. Het werk sluit perfect aan op mijn maatschappelijke betrokkenheid. Duurzaamheid is me door mijn ouders, die beiden bioloog waren, met de paplepel ingegoten. Ik kan heel erg genieten van de natuur, maar kan tegelijkertijd ook woest worden als ik zie hoe dat zomaar vernietigd wordt. Die combinatie is de motor achter mijn werk.” ■

Tijdpad Europese verkiezingen 2019

Op 23 mei 2019 vinden de verkiezingen voor de leden van het Europees Parlement (EP) plaats. De kandidaatstellingsperiode voor de lijsttrekker sluit op dinsdag 31 juli 2018. Van 30 augustus t/m 9 september kunnen alle D66-leden middels e-voting hun stem uitbrengen voor de lijsttrekkersverkiezing. U ontvangt een e-mail ter uitnodiging voor deze stemming. Van 1 oktober t/m 1 november kunnen leden zich aanmelden voor de kandidaatstelling voor de overige leden van het EP. De verkiezingsprocedure staat onder leiding van de Landelijke Verkiezingscommissie (LVC) van D66. Meer informatie over de profielen, de kandidaatstelling, het tijdpad voor de verkiezingen en contact met de LVC: d66.nl/partij/verkiezingen

Ondertussen in... Londen

Mark Bartelds (28), penningmeester van de Britse D66-afdeling, woont en werkt sinds 2014 in Londen. Hij doet graag een poging de politieke chaos sinds de Brexit-stemming voor u te duiden.

Op 3 mei mochten de Engelsen weer naar de stembus voor lokale verkiezingen. Hoewel Labour en de Conservatives daarbij de grootste partijen zijn gebleven, waren de Liberal Democrats de echte winnaars van deze verkiezingen. Met hun slogan *Exit from Brexit* wisten de LibDems in verscheidene *councils* een meerderheid te bemachtigen. Dat is wellicht mede te danken aan het feit dat drie miljoen EU-ingezetenen, waarvan er circa één miljoen in Londen wonen, óók hun stem mochten uitbrengen – al was dit misschien wel de laatste keer.

Hoe zit het ook alweer? Op 23 juni 2016 stemde een krappe Britse meerderheid van 51,9 procent tijdens een raadgevend referendum voor uittreding uit de Europese Unie. Op 29 maart 2017 diende Groot-Brittannië Artikel 50 in, waarmee de scheiding formeel in gang werd gezet. Inmiddels zijn we ruim een jaar vol stroeve onderhandelingen verder, terwijl de wettelijk vastgestelde deadline van 29 maart 2019 aanstaande is.

Na het referendum ontstond er een politieke chaos van ongekende grootte. Premier David Cameron diende zijn ontslag in, en ook de andere voorstanders van de Brexit wilden hun verantwoordelijkheden niet nemen. Zelfs UKIP-partijleider Nigel Farage, één van de luidruchtigste pro-Brexit campagnevoerders, hield het snel voor gezien nadat de schokkende uitslag eenmaal goed was doorgedrongen. Ook de grote Brexit-voorstanders van de Conservatives, waaronder Boris Johnson, toenmalig burgemeester van Londen, gaven niet thuis of werden niet langer gesteund door hun eigen fractie.

Anti-Brexitteer Theresa May zag haar kans wel schoon en stelde zich kandidaat om haar partijgenoot Cameron op te volgen. Veel concurrentie was er niet, en zodoende heeft Groot-Brittannië momenteel een premier die tot de tegenstanders behoorde van Brexit, niet democratisch verkozen is en die die Brexit nu wel moet doorvoeren.

Politieke onrust is dan ook eerder regel dan uitzondering. Bijvoorbeeld toen May eerdergenoemde Johnson tot Minister van Buitenlandse Zaken benoemde. Of toen ze vorig jaar vervroegde verkiezingen uitriep, waardoor de Conservatives hun parlementaire meerderheid verloren en genooddaakt werden om een ingewikkelde coalitie te vormen met de Noord-Ierse Unionisten.

In een land waar de voetbaluitslagen de basis zijn voor menig discussie, werd in de periode na het referendum de politieke situatie ineens het gesprek van de dag. Frustraties liepen daarbij hoog op. Ondanks dat het momenteel onzeker is wat de consequenties van Brexit zijn voor mij als European in het Verenigd Koninkrijk, word ik in het dagelijkse leven al geconfronteerd met de gevolgen. Meerdere internationale vrienden zijn inmiddels verhuisd, omdat ze zich niet meer welkom voelden. Vreemd genoeg worden zelfs door collega's lichtelijk sarcastische grappen gemaakt als: *Ga terug naar je eigen land.*

Het land bevindt zich nu in een tijd van bezinning en transitie, maar de frustratie is duidelijk voelbaar. De Conservatieve Brexit-minister David Davis moet laveren door een politiek mijnenveld waar onrust, onzekerheden en significante schade aan de Britse 'soft power' op de loer liggen. Kiezers zijn en voelen zich slecht of beperkt voorgelicht en menigen realiseert zich dat de potentiële gevolgen van zowel het referendum als de Brexit zijn onderschat. Experts proberen momenteel de schade te beperken en wij als niet-Britten, wij hopen ondertussen maar *for the best...* ■

D66 in het buitenland

Gaat u verhuizen naar (of woont u al in) het Verenigd Koninkrijk? Sluit u aan bij de lokale D66-afdeling in Londen! Meer informatie: buitenland.d66.nl

D66-websites door de jaren heen

1998

2001

2002

2006

2009

Bron Website 1998: Koninklijke Bibliotheek.
Overige websites: Archipol/DNPP

Met de snelheid van het licht

D66 is van meet af aan een partij die optimistisch naar de toekomst kijkt. Dit blijkt maar weer uit een toevallige en unieke vondst van de Koninklijke Bibliotheek (KB): twee D66-websites uit de jaren negentig. Het enthousiasme over de nieuwe mogelijkheden van het internet straalt van de webpagina's af.

Het wereldwijde web is een relatief nieuw verschijnsel; de eerste websites ontstonden in 1991. In vergelijking met het begin van de boekdrukkunst in Europa, ruim vijfhonderd jaar geleden, is er nauwelijks aanleiding om van historisch erfgoed te spreken. Toch is er vanuit cultuurhistorisch perspectief alle reden om nu al zorgvuldig om te gaan met dit webmateriaal uit de jaren negentig. Dat zeggen Kees Teszelszky (conservator digitale collecties) en Peter de Bode (collectiespecialist webarchivering) van de Koninklijke Bibliotheek (KB) in Den Haag. Zij houden zich bezig met het selecteren en archiveren van websites voor het KB-webarchief, dat een selectie bevat van Nederlandse websites die sinds 2007 zijn verzameld door de KB. Door toeval stuitten zij onlangs op webpagina's van D66 uit medio/eind jaren negentig. Een unieke vondst, zeggen Teszelszky en De Bode, aangezien de eerste archivering van websites van politieke partijen pas in 2001 begon (zie kader 'Archipol' op p.34).

Laatst aangepast op: 23-02-1998

Ze vonden de webpagina's toen ze euronet.nl afstruinden. Teszelszky: "Het is soms net als Indiana Jones in de *Temple of Doom*: je weet niet precies wat je zoekt, wat je vindt en waar het vandaan komt. We zagen eerst pagina's van de landelijke website van D66, en later pagina's van D66 Aalsmeer. Uit dezelfde periode. De landelijke pagina's waren doorgelinkt via de lokale website en stonden op de server van dezelfde persoon. We weten inmiddels wie dat is, maar we moeten hem nog benaderen voor meer informatie." Hoe oud de D66-pagina's precies zijn, is niet te achterhalen. Wel is bekend wanneer ze voor het laatst zijn aangepast: op 23 februari 1998, om 15:02. Dat betekent dat de website van vóór die periode stamt. Het is de oudste versie van een website van een landelijke politieke partij die online te vinden is. Teszelszky: "Archipol begon in 2000. Websites van politieke partijen vóór 2001 zijn dus niet gearchiveerd. Hosting was indertijd duur, dus veel materiaal is weggegooid. Daardoor is een gat van drie jaar ontstaan." Het is dus een geluk dat deze bewaard is gebleven, zegt hij, "al werken de meeste links niet meer en zijn de interactieve onderdelen verloren gegaan."

Mailen met de minister

De websites laten zien hoe enthousiast men in de jaren negentig was over de nieuwe technologische mogelijkheden. Op de landelijke webpagina's van D66 kunnen bezoekers chatten met Kamerleden en het D66-congres live volgen. Mensen worden aangespoord om per e-mail contact op te nemen met minister en beoogd lijsttrekker Els Borst, al wordt ook om begrip gevraagd dat zij niet altijd evenveel tijd heeft om haar e-mail te beantwoorden. Ook de website van D66 Aalsmeer – waarop het complete lokale verkiezingsprogramma van 1998-2002 te lezen is – blaakt van het enthousiasme over de nieuwe mogelijkheden van het internet. Zo lezen we op de welkomspagina: *Welkom op de homepage van D66 Aalsmeer. Al sinds de oprichting stelt D66 alles in het werk om de afstand tussen de burgers en het bestuur te verkleinen. [...] Wij hopen dat iedereen veel gebruik gaat maken van de fantastische mogelijkheden die de nieuwe media bieden om informatie te krijgen over het bestuur van het land, de provincie en de gemeente. Maar, veel belangrijker nog, u kunt heel gemakkelijk – en met de snelheid van het licht! – ongehinderd door afstand en tijd, uw stem laten horen.*

De vondst geeft dus een uniek tijdsbeeld van zowel de partij als van het internet van medio/eind jaren negentig. Webarcheologen spreken van een webwiegendruk: een website van het allereerste begin, toen het digitale domein nog nauwelijks ontgonnen was. Teszelszky: "Die websites vertonen nog veel overeenkomsten met papieren drukwerk, maar zijn tegelijkertijd vernieuwend, bijvoorbeeld door het gebruik van interactiviteit, kleuren en gifjes (*bewegende plaatjes, red.*)"

Webarcheologisch onderzoek

Kees Teszelszky en Peter de Bode doen voornamelijk webarcheologisch onderzoek naar het materiaal uit de beginperiode. Zo proberen ze het Nederlandse web in kaart te brengen. Dat is niet altijd eenvoudig, omdat je daarvoor gericht moeten zoeken. Teszelszky: "In de vroege jaren negentig waren er nog geen zoekmachines. De maker van een website hield daarmee dus ook geen rekening. Dat is bijvoorbeeld te merken doordat de maker

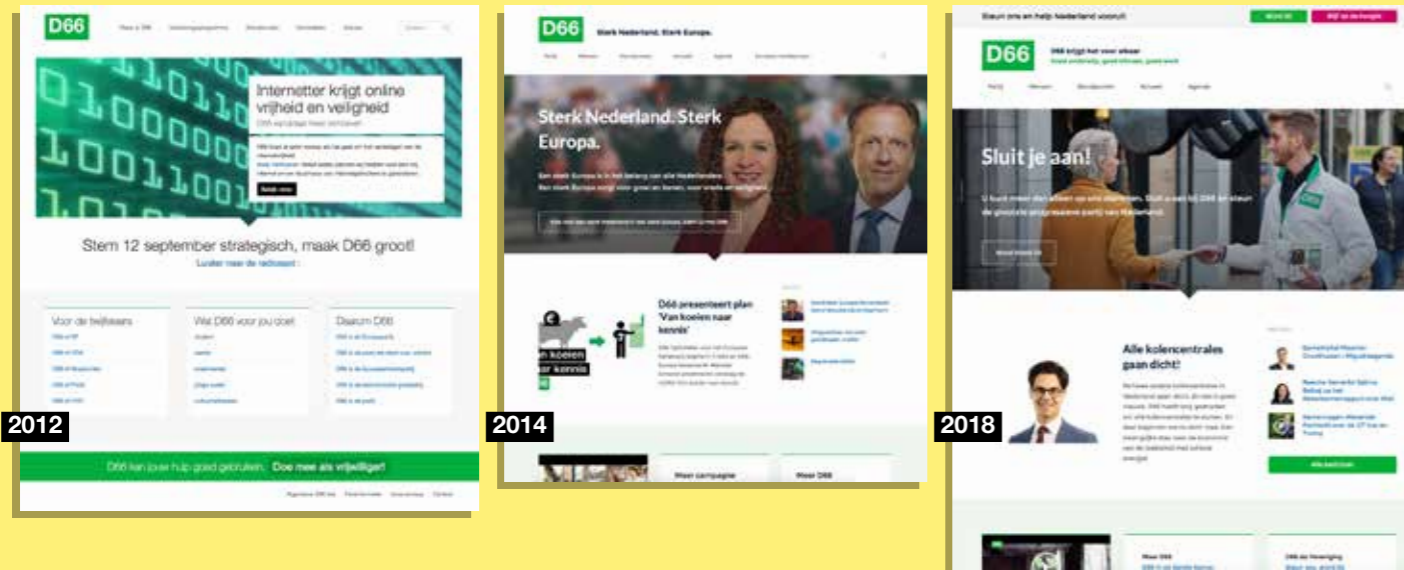
soms wel de homepage van een website verwijderde, maar niet de achterliggende pagina's." De Bode: "We houden ons ook bezig met webadressen die dreigen te verdwijnen, zodat we die nog op tijd kunnen archiveren. Daarvoor kijken we bijvoorbeeld naar het nieuws. Denk aan het faillissement van warenhuis V&D of de recente overname van Bart Smit door Intertoys." Zij gaan anders te werk dan bijvoorbeeld de *Wayback Machine* van het *Internet Archive*. De Bode: "Het *Internet Archive* archiveert geen websites, maar webpagina's. Op basis daarvan stelt het vervolgens zelf websites samen, die dus kunnen bestaan uit webpagina's van verschillende momenten. Wij zorgen er juist zo veel mogelijk voor dat een gearchiveerde website ook daadwerkelijk als zodanig heeft bestaan op een bepaald moment."

“Als de eigenaar de website van de server verwijdert, dan is die voor altijd verdwenen”

– Kees Teszelszky

Zeldzamer dan middeleeuwse boeken

Ze lopen in hun werk voortdurend tegen uitdagingen en problemen aan. Zo zijn interactieve onderdelen van websites niet te archiveren. Bovendien worden veel webpagina's afgeschermd door inlogschermen en betaalmuren. De Bode: "We kunnen niet zomaar elke website archiveren. Eerst moeten we bijvoorbeeld de eigenaar benaderen met ons voornemen. Bij oude websites is die echter vaak niet meer te achterhalen." Soms benadert hij providers uit de jaren negentig of zij nog iets in de kelder hebben liggen. Ook die hebben echter niet altijd zeggenschap over dat materiaal. Teszelszky en De Bode pleiten daarom voor eenvoudigere regels voor een wettelijk depot van websites. De Auteurswet zou het mogelijk moeten maken om websites in elk geval te kunnen archiveren en – hopelijk – ook online beschikbaar te houden voor onderzoek.

Een ander probleem is de vergankelijkheid van het materiaal. Teszelszky: "Websites zijn soms zeldzamer dan middeleeuwse boeken. Als de eigenaar de website van de server verwijdert, dan is die voor altijd verdwenen. Daarnaast staan websites soms opgeslagen op kwetsbaar materiaal. Zo zijn cd-roms niet altijd meer leesbaar. In een enkel geval moeten we zelfs forensisch te werk gaan om bronnen te restaureren." ■

Nieuwsgierig naar de historische webpagina's van D66 en D66 Aalsmeer? Kijk op: www.euronet.nl/users/ptl/d66

Tips of vragen?

Mail naar: webarchivering@kb.nl

Pionierswerk: Archipol

De primeur van de twee historische D66-websites uit de jaren negentig mag dan voor de KB zijn; het pionierswerk op het gebied van webarchivering werd verricht door het Documentatiecentrum Nederlandse Politieke Partijen (DNPP), onderdeel van de Rijksuniversiteit Groningen. Historicus Gerrit Voerman geeft sinds 1989 leiding aan het DNPP en zag al snel het belang van webarchivering voor zijn instituut. "De websites veranderden – in de begintijd al – snel van vorm. Ik begon daarom met het regelmatig uitprinten van webpagina's. Dat was lastig, want vaak kwamen de plaatjes of kolommen niet mee op zo'n print. Die schreef of tekende ik er dan bij. Tot ik dacht: wat ben ik in hemelsnaam aan het doen?!"

Eerste D66-website al in 1995

In de aanloop naar de Tweede Kamerverkiezingen van 1998 doet Voerman uitgebreid webonderzoek, waarvan hij verslag doet in het artikel

De websites van de Nederlandse politieke partijen 1994-1998 (na te lezen via dnpp.ub.rug.nl). Daaruit blijkt dat GroenLinks de eerste was in 1994, gevolgd door PvdA en D66 in 1995. Pas in 1997 gingen de eerste websites van VVD en SP online – SGP vond het nieuwe medium aanvaardbaar te omstrepen. De eerste websites werden gebouwd door enthousiaste leden, vertelt Voerman, maar al snel nemen partijprofessionals het over. Zo ook bij D66: in 1997 gaat het 'Nieuwe Media Team' van start met allerlei vernieuwende tools. "Zo kon je een vraag aan een prominente D66'er naar een op het congres rondlopende 'razende reporter' mailen. Die ging dan op zoek naar die politicus. De reacties werden op video opgenomen en later op de site gezet."

Vanaf 2000: Archipol

Na zijn onderzoek dient Voerman een subsidieverzoek in bij de universiteitsbibliotheek om een professioneel

webarchief van politieke partijen aan te kunnen leggen. En van verwante sites, zoals die van lijsttrekkers en andere politici. Zijn subsidieverzoek wordt toegekend en in 2000 ziet Archipol het licht. "Hierop worden de websites maandelijks gedownload, zodat je een actueel overzicht houdt. Bij bijzondere situaties, zoals verkiezingen, doen we dat vaker." De problemen waar het KB tegenaan loopt, herkent Voerman. "Maar het belangrijkste archiveringsprobleem voor ons, is de verplaatsing van online communicatie van websites naar sociale media. Twitteraccounts kunnen we opslaan, maar Facebook en Instagram bijvoorbeeld niet. Dat betekent dat een groot deel van deze digitale informatie – nu én in de toekomst – wellicht verloren gaat."

Meer informatie: archipol.nl

D66 in het DNPP

Het DNPP verzamelt en catalogiseert publicaties van en over Nederlandse politieke partijen. Daarnaast beheert het instituut een aantal bijzondere collecties (zoals verkiezingsaffiches) en landelijke partijarchieven, waaronder van D66. Er wordt momenteel gewerkt aan digitale ontsluiting van het D66-archief. Oproep: Heeft u oude verkiezingsaffiches, partijparafernalia of bijzondere foto's die u ter beschikking wilt stellen? Neem contact op met het DNPP via: dnpp@rug.nl

Meer informatie: dnpp.ub.rug.nl

In 2015 kregen 31.500 asielmigranten een verblijfstatus in Nederland. Hun integratie is een kwestie van algemeen belang. Investeer zó in integratie dat de hele samenleving er baat bij heeft. Maak programma's voor taal, werk en opleiding daarom lokaal toegankelijk voor iedereen, betoog Marthe Hesselmans.

Te veel nieuwkomers maken nu een valse start. Te veel nieuwkomers belanden in een uitkering en raken hier niet thuis. De verwachtingen zijn hoog, maar de kansen zijn laag. Het is tijd voor een denkomslag. Integratie is niet alleen de eigen verantwoordelijkheid van de nieuwkomer, maar ook die van de samenleving.

Waarom? Ten eerste omdat integratie iedereen aan gaat. Zodra is besloten dat een nieuwkomer hier – al dan niet tijdelijk – mag verblijven, is hij of zij een inwoner van Nederland. Het is in ieders belang dat alle inwoners mee draaien met de maatschappij, met werk of opleiding en met kennis van de taal en de samenleving. Integratie raakt, ten tweede, aan brede sociale thema's. Werk, opleiding, taal: daar worstelen niet alleen nieuwkomers mee. Uit onderzoek blijkt dat zo'n 2,5 miljoen Nederlanders moeite hebben met lezen, schrijven en/of rekenen. Niet iedereen is even zelfredzaam, zoals de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid vorig jaar constateerde in haar rapport *Weten is nog geen doen*. Ten derde heeft integratie weinig kans van slagen als het alleen vanuit de nieuwkomer moet komen. De afgelopen jaren was dit het speerpunt van beleid: nieuwkomers moesten zelf hun inburgering regelen, zelf een taalcursus vinden en daar zelf geld voor lenen. De realiteit is dat slechts een derde van asielmigranten het inburgeringsexamen haalt binnen de periode die daarvoor staat, blijkt uit cijfers van de Algemene Rekenkamer.

Lokale startpunten

Wat te doen? In de nieuwe publicatie *Van nieuwkomer naar Nederlander. Een sociaal-liberale visie op migratie, asiel en integratie* doet de Mr. Hans van Mierlo Stichting voorstellen voor een kansrijk integratiebeleid. Sociaal-liberalisme staat voor vrijheid in verbondenheid. We gaan ervan uit dat iemand die het nu niet redt, geholpen wordt om in de toekomst wél zelfstandig te kunnen zijn. Nieuwkomers lukt het niet altijd om zelfstandig de taal te leren of werk te vinden. Dan moeten er vanuit de samenleving kansen zijn om dat wel te kunnen. Net zoals er vanuit de samenleving kansen én herkansingen moeten zijn voor iedereen die (tijdelijk) niet mee kan komen.

Eén voorstel is daarom de oprichting van lokale 'startpunten', waar alle inwoners van een gemeente, naar behoefte, terecht kunnen voor laagdrempelige programma's. Het voornaamste doel is: zorgen dat mensen die nu niet actief zijn, (weer) mee kunnen doen met de maatschappij. Denk aan cursussen Nederlands voor nieuwkomers of voor laaggeletterden. Statushouders en laagopgeleide jongeren kunnen er stages of werkervaringsplaatsen vinden, terwijl oudere werklozen een workshop digitale vaardigheden volgen.

De startpunten moeten mensen bereiken die nu vastlopen in de bureaucratie van de verzorgingsstaat. Juist voor deze groep is het belangrijk dat het hier geen landelijk

digitaal platform betreft of een pagina op de website van de gemeente. Het moeten toegankelijke loketten zijn op plaatsen in een wijk of dorp waar mensen regelmatig komen, zoals naast het winkelcentrum of een school.

We zien de startpunten als kans om bestaande voorzieningen te versterken. Als er al leerwerktrajecten bestaan in een gemeente, laat dan ook statushouders instromen. Of als er al taalcursussen zijn voor nieuwkomers, zorg dan voor een breed programma met cursussen in geletterdheid voor alle inwoners die taalproblemen hebben. Hoe meer van deze programma's duidelijk zichtbaar zijn voor iedereen, bij een herkenbaar startpunt in de buurt, hoe meer mensen er baat bij kunnen hebben.

Werk, opleiding, taal: daar worstelen niet alleen nieuwkomers mee. Zo'n 2,5 miljoen Nederlanders hebben moeite met lezen, schrijven en/of rekenen

Gelijke kansen op een goede (her/door)start

Menselijk maatwerk is geboden. Het werkt niet om een laaggeletterde Schiedamse in dezelfde taal te zetten als een Syrische statushouder. Wel kunnen ze elkaar ontmoeten tijdens de pauzes of bij gezamenlijke excursies. In die zin beschouwen we de startpunten ook als ontmoetingsplaats en als vrijwilligersportaal. Het moeten plekken zijn waar mensen kunnen brainstormen over initiatieven in de buurt en waar ze samenwerking vinden met lokale bedrijven en organisaties. Uiteindelijk is integratie een kwestie van mensen onderling. De beste manier om een taal te oefenen is op straat, bij de koffieautomaat op kantoor of tijdens een ouderavond. Een kansrijk integratiebeleid bouwt voort op wat mensen nu al op veel plaatsen zelf organiseren, van voorlezen aan asielkinderen tot fietsles in de wijk.

Ten slotte, dient het idee van startpunten als brug tussen algemeen sociaal beleid en integratiebeleid dat specifiek op nieuwkomers is gericht. Het laatste is nodig omdat nieuwkomers bijzondere behoeftes hebben waarvoor algemene voorzieningen ontoereikend zijn. Werkbegeleiding bijvoorbeeld, heeft met deze groep vaak slechts zin als het gekoppeld is aan een cursus Nederlands. Maar alleen specifiek beleid voldoet evenmin. Daarmee ontstaat het risico dat nieuwkomers als groep apart worden gezet of gestigmatiseerd raken. Uitgangspunt is juist dat niemand voorrang krijgt of wordt achtergesteld. Alle inwoners – de Irakese statushouder, de Bulgaarse arbeidsmigrant en de geboren en getogen Oldenzaler – krijgen zo gelijke kansen op een goede start, herstart en doorstart in de maatschappij. ■

Dit najaar organiseert de Van Mierlo Stichting een serie lokale bijeenkomsten over dit thema. Kijk voor meer informatie op vanmierlostichting.d66.nl/vannieuwkomernaarnederlander. Een bijeenkomst in jouw afdeling organiseren? Mail naar vanmierlostichting@d66.nl

Marthe Hesselmans is senior wetenschappelijk medewerker van de Mr. Hans van Mierlo Stichting, het wetenschappelijk bureau van D66.

Nieuwe publicaties

Over medische ethiek gesproken. Bespiegelingen op leven, levenseinde en zorg

In deze essaybundel draagt de Van Mierlo Stichting bij aan de verdieping van fundamentele én actuele vraagstukken op het gebied van de medische ethiek. Deze onderwerpen worden door auteurs vanuit verschillende visies belicht. Met bijdrages van o.a.: de wetenschappelijke bureaus van de ChristenUnie en SGP, Rathenau Instituut en wetenschappers verbonden aan diverse universiteiten.

Bestellen: € 9,95 (excl. verzendkosten) via: vmswebshop.nl
Downloaden: lees de pdf via: vanmierlostichting.d66.nl

Van nieuwkomer naar Nederlander. Een sociaal-liberale visie op migratie, asiel en integratie

Centraal in deze publicatie van de Van Mierlo Stichting staat de vraag hoe we een toekomstbestendig migratiebeleid kunnen voeren op basis van sociaal-liberale kernwaarden. Hoe zorgen we ervoor dat EU-lidstaten verantwoordelijkheid delen voor asielopvang? Hoe kunnen nieuwkomers menswaardig en op eigen kracht integreren? En hoe kan de samenleving dit faciliteren? (Zie ook het essay hiernaast).

Bestellen: € 8,95 (excl. verzendkosten) via: vmswebshop.nl
Downloaden: lees de pdf via: vanmierlostichting.d66.nl

Van Mierlo Academie Weekend 2018

Sociaal-liberalisme en de wereld

24 & 25 november 2018

Op zoek naar inhoudelijke verdieping en intellectuele uitdaging? Kom naar het Van Mierlo Academie Weekend van de Mr. Hans van Mierlo Stichting op zaterdag 24 en zondag 25 november 2018.

In het prachtige conferentiehôtel Kontakt der Kontinenten in Soesterberg worden de deelnemers meegenomen langs de grondslagen en geschiedenis van het sociaal-liberalisme – en de toepassingen van dit gedachtegoed op actuele, internationale vraagstukken zoals migratie en internationale veiligheid – met inspirerende workshops en lezingen van onder andere Matthew Steinglass (*The Economist*), prof. Dr. Annelien de Dijn (Universiteit Utrecht) en... een *mystery guest*.

Meld je aan vóór 15 september via het webformulier op vanmierlostichting.nl/academie met een CV en een korte motivatie (max. 350 woorden).

Deelnemersbijdrage (incl. overnachting, ontbijt, 2x lunch, diner en goodiebag): € 109,-.

Mr. Hans van Mierlo Stichting

Op het najaarscongres wordt de nieuwe visie van D66 op democratische vernieuwing voorgelegd aan de leden. Input voor deze bestuursresolutie werd onder andere opgehaald tijdens diverse bijeenkomsten in het land. *Democraat* schoof aan in Amsterdam. “De-helpt-plus-één is niet overal een goed idee.”

Democratie van Nu

Op een zomerse avond zitten ruim vijftig mensen – leden en niet-leden – in een koele vergaderzaal van Vondel CS, het voormalige Filmmuseum in het Amsterdamse Vondelpark. Henk Beerten, politiek secretaris van het Landelijke Bestuur van D66, opent deze derde *Democratie van Nu*-bijeenkomst. Hij is verheugd dat er zoveel reuring is in de vereniging – en daarbuiten – over dit thema. “Ik hoop dat iedereen die hier iets van vindt zijn of haar ideeën bij ons aandraagt. Zo kunnen wij tot een gedegen en breed gedragen bestuursresolutie komen.” Tonko van Leeuwen, projectcoördinator Democratische vernieuwing, leidt de discussie. “Het draait om de vraag: wat voor democratie willen we zijn? Dat is een normatieve vraag die ik nadrukkelijk bij jullie neerleg vanavond. Dat wil ik graag doen aan de hand van drie stellingen. Ik neem al jullie ideeën en voorstellen vervolgens mee tijdens het schrijfproces.”

De band tussen kiezer en gekozene is kapot

“Wie is het met deze stelling eens?”, vraagt Van Leeuwen. Er gaan 12 handen omhoog. De eerste hand vindt dat er een groot gebrek is aan diversiteit en inclusiviteit binnen de huidige volksvertegenwoordiging. “Mensen herkennen zich gewoon niet meer in bestuurders en politici”. Een raadslid aan de overzijde vindt dat onzin. “Wij hebben academici, maar ook verpleegkundigen en kappers in onze raad. Als je je dan niet vertegenwoordigd voelt, dan weet ik het ook niet meer.” Er is in Nederland eigenlijk sowieso geen band tussen kiezer en gekozene, brengt iemand anders in. “Zoals in Groot Britannië of Amerika. Mensen stemmen hier veel meer op een partij dan op een persoon.” In de rij voor hem zegt een jonge vrouw dat ze daar juist blij mee is: “Ik heb echt geen behoefte aan die ronkende moddercampagnes!”

De discussie gaat vervolgens van ‘te weinig democratie binnen de partijen zelf’, naar het politieke partijstelsel, dat als geheel niet democratisch zou zijn. “Nog geen twee procent van de Nederlanders is lid van een politieke partij. Daarvan stemt slechts een fractie tijdens partijcongressen voor voorstellen en resoluties. Dat gaat toch nergens over?” “Maar wat dan?”, vraagt gespreksleider Van Leeuwen, die toch vooral oplossingen zoekt in plaats van problemen. “Regelmatige stemmingen via de app”, stelt iemand voor. “Zorg voor een constante check met je leden en je achterban door hen bijvoorbeeld dagelijks of wekelijks voorstellen voor te leggen. En zorg voor feedback; dan blijven mensen betrokken en gemotiveerd.”

“Als mensen ‘nee’ stemmen, dan betekent dat niet dat ze het niet snappen; het betekent dat ze tégen zijn”

De kiezer heeft altijd gelijk

“Gaat het om het resultaat of om het proces?”, vraagt gespreksleider Van Leeuwen. Deze stelling brengt vuur in de discussie. Een jongeman kiest voor het proces: “Het is niet erg dat je in een coalitie iets niet binnenhaalt, als je maar redelijkerwijs uit kunt leggen waarom niet.” Een lid van het eerste uur reageert onthutst. “Sinds wanneer gaat het niet meer om het resultaat? Daarvoor richt je toch een politieke partij op!” Ze hekelst ook het feit dat

veel politici lijken te denken dat mensen ingewikkelde onderwerpen niet begrijpen. “Als mensen ‘nee’ stemmen bij een referendum, dan betekent dat niet dat ze het niet snappen; het betekent dat ze tégen zijn.” Iemand aan de overzijde stelt: “Maar wat zo jammer aan is, is dat je alleen een ‘ja’ of een ‘nee’ hebt. Geef mensen – net als parlementariërs – het recht op amendement; laat ze zelf met een voorstel komen.” Er wordt instemmend gemompeld, maar iemand vraagt ook: “Hoe ga je die miljoenen voorstellen in hemelsnaam inventariseren en meenemen in de besluitvorming?” Voordat het antwoord gegeven kan worden, wil een jonge vrouw iets zeggen over representativiteit. “Dat is nu op alle lagen hetzelfde geregeld; lokaal, regionaal en landelijk. Maar de-helpt-plus-één is niet op alle niveaus een goed idee. Of rechtvaardig, zoals mensen vaak denken. Op lokaal niveau, in de wijken, zou ik dat heel graag anders zien.”

“Sommige mensen stemmen nooit, maar zijn wel actief bij de lokale sportvereniging. Dat is óók democratie”

Te veel democratie bestaat niet

De handen gaan weer omhoog. “Ik hoor partijen altijd maar praten over dat iedereen mee moet doen. Ik wil zou graag elke dag via de app over voorstellen stemmen, maar mijn buurman misschien niet. Dat is toch prima?” Zijn buurman vindt dat ook: “Sommige mensen stemmen nooit, maar zijn wel actief bij de lokale sportvereniging. Daar worden ook besluiten genomen door leden, dat is óók democratie.” Aan de overzijde wil iemand nog even terug naar het partijstelsel, dat niet democratisch zou zijn. “Volksvertegenwoordigers komen allemaal uit dezelfde kleine politieke kweekvijver. Dat is echt doodzonde. Neem bijvoorbeeld Els Borst. Die moest echt door Van Mierlo worden overgehaald om zich verkiesbaar te stellen. En zij werd de beste minister die we ooit gezien hebben. We zouden meer mensen van buiten de politiek in de politiek moeten halen. Kundige mensen, met vakkennis.” Mooi idee, “maar we moeten wel onderscheid blijven maken tussen bestuurders en volksvertegenwoordigers”, vindt een ander. “Ik zou er juist voor zijn als die laatste groep terug gaat naar de basis. Zij moeten, zonder eigen- of partijbelang, gewoon hun achterban vertegenwoordigen.” ■

Meedoen met de thema-afdeling?

De thema-afdeling (TA) Democratie & Rechtsstaat is terug van weggeweest. Met twee nieuwe werkgroepen wil het nieuwe bestuur deze TA weer een nieuw en actief leven inblazen. Interesse? Stuur een mail naar secretaris@d66democratie.nl of kijk op: democratie.d66.nl

Bestuursresolutie op het congres

Iedere D66'er voelt zich betrokken bij onze democratie. Dat was al zo in 1966, toen een groep bezorgde burgers de partij oprichtte, en dat is zo vandaag. Nog altijd willen D66'ers dat mensen invloed hebben op de macht, op de mensen die namens hen het land besturen. Maar de afgelopen vijftig jaar is de samenleving ook veranderd. Mensen weten elkaar razendsnel te vinden als ze een goed idee hebben of als ze vinden dat iets anders moet. Het huidige democratisch bestel houdt daar geen rekening mee. Dat moet anders. Willen we onze democratie versterken, dan is democratische vernieuwing pure noodzaak. Daarom werkt D66 aan een vernieuwde visie op onze democratie. De democratie van nu.

Het project *Democratie van Nu* is een samenwerking van de Mr. Hans van Mierlo Stichting (het wetenschappelijk bureau), het Landelijk Bestuur en de Tweede Kamerfractie van D66.

Deze zomer wordt de bestuursresolutie *Democratie van Nu* voorbereid op basis van alle bijeenkomsten die hebben plaatsgevonden met leden en betrokkenen. Daarna worden er drie ‘terugkoppelingsbijeenkomsten’ georganiseerd vóór de resolutie wordt ingediend voor het najaarscongres op 6 oktober, al waar het aan de leden wordt voorgelegd. De terugkoppelingsbijeenkomsten vinden plaats op 28 augustus (Den Haag), 29 augustus (Eindhoven) en op 1 september (Zwolle).

Meer weten?

Over het project:
vanmierlostichting.d66.nl/democratische-vernieuwing
Over het congres:
d66.nl/congres-108

Ervarings- deskundig

Letty Demmers volgt de discussie rondom de aanstelling van de burgemeester met grote belangstelling. Niet alleen als D66'er, als partijvoorzitter en als waarnemend burgemeester van Veldhoven, maar ook als ervaringsdeskundige. In 2002 was zij namelijk een van de twee eerste gekozen burgemeesters van Nederland!

Letty Demmers tijdens het jubileumcongres van D66 in 2016.

foto Jeroen Mooijman

In 2002 werd Letty Demmers middels een referendum gekozen tot burgemeesterskandidaat van de Brabantse gemeente Best. Daarmee werd zij één van de twee eerste gekozen burgemeesters van Nederland (de andere kandidaat werd dezelfde dag verkozen in Vlaardingen). Demmers solliciteerde terwijl ze nog burgemeester was van Reusel-De Mierden. Pas tijdens de aanstellingsprocedure kwam de verordening dat de gemeente via een referendum tot een burgemeestersbenoeming wilde komen. “Dat was toen heel nieuw, we wisten geen van allen wat dat precies inhield. Het was de bedoeling dat er twee kandidaten zouden worden voorgedragen aan de gemeenteraad en die twee kandidaten gingen dan campagne voeren.”

Omdat het een raadplegend referendum betrof, kon de raad de uitslag ter harte nemen of naast zich neerleggen, vertelt Demmers. “Ik heb toen wel nagedacht over wat dat nou betekent. Niet zozeer het campagne voeren, maar wat het betekent voor de gemeente waar je vandaan komt. Want een van de twee wordt niet aangenomen. Maar je staat wel luidkeels te verkondigen hoe geweldig die andere gemeente is. Stel dat je terug moet: heb je dan nog wel een draagvlak om op terug te vallen? Wat voor mij erg fijn was, was dat de raad (*in Reusel-De Mierden, red.*) erg trots was dat hún burgemeester dit deed. Er kwam zelfs een soort anti-campagne op

gang, waarbij de raad zei dat ze mij wilde behouden. Een betere campagne kan je niet krijgen, natuurlijk!”

Referendum afgeschaft

In 2008 werd het raadplegend burgemeestersreferendum – na zeven jaar – weer afgeschaft na wijziging van de Gemeentewet. De reden was dat het referendum “ten onrechte de suggestie van een verkiezing heeft gewekt, terwijl de positie van de burgemeester in het lokaal bestuur hem of haar geen ruimte biedt om een eigen beleidsprogramma te presenteren” – zo stelde het wetsvoorstel tot afschaffing. Demmers kan het tweede argument wel beamen. “Tijdens het campagne voeren moet je heel veel van jezelf laten zien, want verder heb je eigenlijk weinig te bieden. Je hebt geen budgetrecht. Dus je kunt nauwelijks iets anders doen dan zeggen dat je je ergens voor zal inspinnen. Je krijgt allerlei vragen als: *gaat u nu die sporthal realiseren?* Tja, je kunt er van alles van vinden, maar je gaat er niet over.”

Demmers vond het campagne voeren desalniettemin een mooie en leerzame tijd. “Een betere inwerktijd kun je niet hebben, want na de campagne weet je alles van de gemeente. Je leest je in, je spreekt heel veel mensen.” Bovendien is zo’n campagne een prima test voor je overtuigingskracht. “Je hele burgemeesterscarrière handel je vanuit je gezag en niet vanuit de macht. Je moet vanuit overtuigingskracht, vanuit je droom over bepaalde dingen, men-

“Ik hoorde nog jarenlang mensen trots zeggen: ik heb op u gestemd. Een heel prettig draagvlak om mee te beginnen”

sen meenemen. Dat is een bepaalde stijl die je wel of niet hebt. En daarop beoordeelt een gemeenteraad en de bevolking jou als kandidaat.” Een ander voordeel van kiezen en gekozen worden, is het draagvlak. “Ik hoorde jarenlang in Best nog mensen zeggen: *ik heb op u gestemd*. Er was een bepaalde verbondenheid en trots. Het is een heel prettig draagvlak om mee te beginnen. Maar draagvlak verdien je uiteindelijk door het werk dat je doet. Door te laten zien dat je het netwerk kunt aanwenden om de gemeente een stapje verder te helpen.” Haar ervaring in Best in 2002 is in elk geval een goede geweest “maar dat is natuurlijk makkelijk gezegd als je gewonnen hebt.”

Bestuurlijke vernieuwing

Benoemd of gekozen: uiteindelijk gaat het om het vinden en benoemen van een goede burgemeester, vindt Demmers. De ene periode is er een *crimefighter* nodig, een andere keer een dienstverlenende en zorgzame burgemeester. Dat hangt ook van de

cultuur van de stad af. “Voor de vertrouwenscommissie is het de kunst daar rekening mee te houden. En als je kandidaat bent voor een gemeente is het prettig om je op de cultuur te oriënteren en te bepalen of jouw leiderschapsstijl bij de stad past en andersom.” Demmers hoopt dat de benoeming van de burgemeester door de Kroon uit de grondwet zal worden gehaald (zie kader). “Dat biedt ruimte om na te denken over hoe we het met z’n allen willen regelen. En er moet wel meer veranderen. Dat is eigen aan alles wat met bestuursrecht te maken heeft. Je kunt niet een dingetje eruit halen en vervolgens zeggen: kom, dat gaan we eens veranderen. Denk bijvoorbeeld aan de verhouding met de gekozen gemeenteraad. Daarom moeten en willen wij binnen de partij een discussie voeren over hoe wij in brede zin omgaan met deze bestuurlijke vernieuwing.” Ze hoopt dat die discussie op alle fronten op een zuivere manier gevoerd wordt. “Laten we niet meteen in de instrumenten duiken maar eerst het gesprek voeren met elkaar over wat er – als we naar de maatschappij van nu kijken – nodig is om een goed antwoord te geven. De inwoners staan centraal, de overheid participeert. Wat we nodig hebben is een brede dialoog over overheidsparticipatie.” ■

Uit de Grondwet

Het voorstel van D66 tot *deconstitucionalisering van de aanstelling van de burgemeester* is in 2015 al door de Tweede en Eerste Kamer gekomen. Omdat het een aanpassing van de Grondwet betreft, moesten beide Kamers ná nieuwe Tweede Kamer-verkiezingen (die in 2017 plaats hadden) opnieuw instemmen met de betreffende grondwetswijziging. De Tweede Kamer heeft hier in januari mee ingestemd op voorstel van D66-Tweede Kamerlid Rob Jetten. Het wachten is nu op de tweede stemming in de Eerste Kamer. Wat betekent dit nu? Voorlopig niets. Als de Eerste Kamer instemt met het verwijderen van de aanstellingswijze door de Kroon uit de Grondwet, dan betekent dat simpelweg dat de benoemingswijze gewijzigd kan worden middels een aangenomen wetsvoorstel. De wijze waarop we de burgemeester kiezen, hoeft namelijk niet in de Grondwet geregeld te worden.

Maatschappelijke actie!

V.l.n.r.: Siham Bouysaghouan, Bart Woltjes, Marcella Heijboer (regisseur innovatie D66), Marieke Nouws en Lois Grootsholten tijdens de presentatie van het stappenplan

Bart Woltjes (24) en Siham Bouysaghouan (26), masterstudenten aan de Universiteit Leiden, onderzochten hoe D66 op lokaal niveau tot (meer) maatschappelijke impact kan komen. Het resultaat: een helder driestappenplan op basis van *best practices*.

Nee, ze zijn geen lid van D66. En nee, ze hadden geen idee hoe een politieke partij in elkaar steekt, toen ze het Strategisch Plan van D66 als praktijkopdracht kregen toegewezen. Masterstudenten Bart Woltjes (Natuurkunde) en Siham Bouysaghouan (Geneeskunde) volgen het éénjarige *Leiden Leadership Programme* van de Universiteit Leiden. Belangrijk onderdeel is de praktijkopdracht, waarbij de studenten aan een opdrachtgever worden gekoppeld op basis van opgegeven ‘interessegebieden’. Zo kwamen Bart en Siham, samen met twee medestudenten (zie foto), bij D66 terecht. Siham: “Marcella Heijboer van het Landelijk Bureau van D66 was onze contactpersoon. Zij vertelde over het nieuwe Strategisch Plan en over de innovatiepunten die om meer onderzoek en uitwerking vragen (zie *kader, red.*). Gezamenlijk kwamen we uit op innovatie 5: Maatschappelijke actie met internationale blik. Dat werd onze praktijkopdracht.”

Werk samen: best practice

De gemeente Renkum motiveert inwoners om zelf plannen in te dienen voor de verbetering van hun dorp (burgerplanvorming). Via de website promoot zij bijvoorbeeld een budget voor maatschappelijke initiatieven. Initiatiefnemers gaan met de wethouder om tafel om hun plan te bespreken. Een mooi voorbeeld is *Masterplan: Centrum Doorwerth*. De raad heeft inmiddels ingestemd met het inwonersplan voor een nieuw dorpscentrum als uitgangspunt voor realisatie. D66-wethouder Jasper Verstand werkte hierbij samen met de initiatiefgroep.

Hoe kom je tot actie?

De vier studenten ontdekten al snel dat die ‘internationale blik’ wat teveel gevraagd was. Daarop besloten ze hun onderzoek te richten op lokaal niveau: hoe kunnen fracties en afdelingen – maar ook individuele D66’ers – hun maatschappelijke impact vergroten? In het Strategisch Plan schrijft het Landelijk Bestuur hierover: *Een politieke vereniging is een geweldig instrument om actieve werken aan maatschappelijke verbeteringen. Om die potentie te verwezenlijken moet onze vereniging meer gericht worden op actie. Daarom faciliteren we mensen die zich willen inzetten om onze idealen te realiseren en verbinden we ons meer met maatschappelijke organisaties waarmee we een ideaal delen.*

Bart: “Wij vroegen ons af: hoe zorg je ervoor dat je niet alleen blijft praten en discussiëren over die idealen, maar dat ze ook worden uitgevoerd? Hoe kom je tot actie? En hoe kun je dat het beste doen, en met wie?” Siham: “We besloten ons te richten op maatschappelijke initiatieven waarbij D66 een rol heeft gespeeld. Met als doel *best practices* te verzamelen en op basis daarvan een stappenplan te maken.”

“De D66-fietsactie kreeg veel aandacht op sociale media en in de pers; uiteindelijk trok de minister haar plannen in”

Tip 1: Verbind

Sihams eerste interview was met Has Bakker, D66-raadslid in Utrecht. “Hij vertelde dat elk fractielid in Utrecht contactpersoon is voor één specifieke wijk. En dat je op die manier heel effectief kunt bijdragen aan lokale initiatieven. Door bijvoorbeeld bureaucratische problemen – waar de initiatiefnemers tegenaan lopen – tijdens het vragenuurtje met B&W aan te kaarten en de reactie terug te koppelen. Als raadslid kun je zo een verbindende rol spelen tussen initiatiefnemers en de gemeente. Belangrijk hierbij is wel dat je goed zichtbaar én vindbaar bent voor wijkbewoners. Alleen je mailadres op de website zetten, is niet genoeg.”

Tip 2: Kom in actie

Bart: “Maar je kunt natuurlijk ook zélf tot actie overgaan! Een goed voorbeeld daarvan vonden wij de duinenfietsocht die D66-Tweede Kamerlid Fatma Koşer Kaya in 2016 heeft georganiseerd, samen met lokale fracties en afdelingen.” Siham: “Dat idee ontstond naar aanleiding van een plan van VVD-minister Schultz om de kuststrook niet langer te beschermen tegen bebouwing. Daar was veel weerstand tegen vanuit maatschappelijke organisaties, zoals Natuurmonumenten, maar ook vanuit D66. De fietsactie kreeg veel steun en aandacht op sociale media en in de pers, en uiteindelijk trok Schultz haar plannen in.” Belangrijk is dat zo’n actie goed en snel georganiseerd wordt en dat je je netwerk goed onderhoudt, adviseert Siham op basis van interviews met betrokkenen. “Zodat iedereen gemotiveerd blijft om mee te doen.”

Tip 3: Werk samen

Samenwerken is het moeilijkst, denken beide studenten. Siham: “Samenwerken vraagt om een lange adem, maar ook om vertrouwen. Het vertrouwen dat alle partijen zich aan de afspraken houden en geen verborgen agenda hebben. Bijvoorbeeld om alleen de eigen

naamsbekendheid te willen vergroten.” Bart: “Kleur bekennen blijkt vaak het grootste obstakel bij samenwerking met politieke partijen, hoorden wij. Lokale initiatieven deinen ervoor terug, uit angst voor gedoe om die politieke kleur. Een concreet voorbeeld en een tip: als je een school wilt ondersteunen bij de jaarlijkse boomplantdag: vraag hoe je kunt helpen, regel bijvoorbeeld de boompjes, maar ga niet met z’n allen in een D66-jasje tussen de kinderen staan.”

Op de campagnebus

De vier studenten deden niet alleen onderzoek door interviews te houden; ze dompelden zich ook onder in de vereniging zelf. Zo reden ze alle vier een dag mee op de campagnebus, in de aanloop naar de gemeenteraadsverkiezingen. Siham: “Ik vond dat best spannend, ik had nog nooit geflyerd. Ik was vooral verrast door de open en toegankelijke sfeer. We werden meteen opgenomen in het team, en er was geen enkele hiërarchie tussen Kamerleden en vrijwilligers.” Bart: “Dat was voor ons ook lastig. Ik zat bijvoorbeeld naast een Kamerlid – wist ik veel – en na een uur gezellig praten vroeg ik wat hij eigenlijk in het dagelijks leven deed...”

De potentie van het idealisme, van de energie en van het enthousiasme van al die – vooral jonge – D66’ers die ze hebben ontmoet is groot, zeggen de studenten. Maar daarin zit tevens een valkuil, denkt Bart. “Want hoe zet je die potentie om in duurzame maatschappelijke impact?” Het antwoord is simpel en tegenstrijdig tegelijk. Bart: “Het is uiteindelijk een kwestie van doen. Loop eens binnen bij een lokale club, doe mee aan een actie, wees betrokken in je eigen buurt of wijk.” Siham: “Maar denk bij elke samenwerking wel goed na: past dit bij mij, bij mijn rol, en bij onze partij? Passen we bij elkaar? Omarm een initiatief dus ook niet té snel; dat voorkomt teleurstellingen.” ■

Strategisch Plan: 7 innovatieve keuzes

Tijdens het najaarscongres in 2017 presenteerde het Landelijk Bestuur van D66 het nieuwe Strategisch Plan voor de vereniging. Hierin worden 7 innovatieve keuzes gepresenteerd die momenteel worden uitgewerkt door diverse betrokkenen. Het artikel hiernaast gaat over de uitwerking van innovatie 5: Maatschappelijke actie. Marcella Heijboer, regisseur innovatie op het Landelijk Bureau: “De samenwerking met het Leiden Leadership Programme gaat zeker een vervolg krijgen. De studenten hebben met veel enthousiasme en een frisse blik op de partij aan hun opdracht gewerkt. Met als resultaat een set praktische tips voor lokale afdelingen die met dit thema aan de slag willen. Daarnaast leverden zij aanvullende adviezen voor het Landelijk Bestuur en het Landelijk Bureau en hebben ze een sessie voor lokale bestuurders begeleid op de D66-Kaderdag op 16 juni.”

Het Strategisch Plan is na te lezen op d66.nl/leden. Het 3-stappenplan van de studenten is na te lezen op het verenigingsdashboard (alleen voor bestuurders). Vragen of suggesties? Mail naar: innovatie@d66.nl

foto Jan Remmert Fröling

Save the date Congres 108 Zaterdag 6 oktober 2018

1931 Congrescentrum | 's-Hertogenbosch
Meer informatie: d66.nl/congres

EP2019

Op 5 juni vond de 'Oriëntiedag Europees Parlement' plaats in Brussel.

Op 23 mei 2019 vinden de verkiezingen voor het Europees Parlement plaats. D66-leden die overwegen zich te kandideren, konden zich aanmelden voor een speciale 'Oriëntiedag Europees Parlement' op 5 juni. Een grote groep geïnteresseerde D66'ers bracht die dag een bezoek aan onze D66-delegatie in Brussel. Zij konden al hun vragen afvuren op onze Europarlementariërs, woonden een delegatieoverleg bij en waren getuige van een ALDE-fractievergadering.

Meer informatie over EP2019:
d66.nl/partij/verkiezingen

Permanente Programma- commissie

Dit najaar organiseert de PPC een consultatiefase voor het Europees verkiezingsprogramma.

De PPC is erg blij met alle input die leden, thema-afdelingen en andere geledingen hebben aangeleverd voor het Europees verkiezingsprogramma. Inmiddels is de verkiezingsprogrammacommissie (VPC) van start gegaan en is het schrijfteam bezig met de conceptteksten. Ook wordt er een consultatiefase georganiseerd voor dit najaar, waarvoor 66 leden op basis van loting worden uitgenodigd per e-mail. Daarnaast wordt er gewerkt aan een digitaal platform, zodat ook online discussie kan plaatsvinden. Tijdens Congres 108 kan uiteraard ook worden meegelezen aan en -gediscussieerd over het verkiezingsprogramma.

Vragen? Mail ze naar:
susanne.dallinga@d66.nl
(secretaris PPC)

D66 Academie

In de D66 Academie worden alle vormen van opleiding, coaching en scouting samengebracht.

D66 is dé onderwijspartij. Ook binnen haar eigen vereniging vindt D66 het daarom van belang dat leden, vrijwilligers en functionarissen zich kunnen blijven ontwikkelen. De D66 Academie voorziet daarin met een toegankelijk en coherent opleidingsaanbod met trainingen, opleidingsdagen en talentontwikkelingsprogramma's. De drie pijlers zijn: basisopleidingen, nascholing en persoonlijke ontwikkeling. Interesse? Voor meer informatie en het actuele opleidingsaanbod, bekijk de website: d66.nl/partij/talentontwikkeling-opleiding

Cadeau- lidmaatschap

Een origineel cadeau? Geef een D66-lidmaatschap!

Het cadeaulidmaatschap wordt verstuurd in een leuke cadeauverpakking, met een kleine verrassing. Hij of zij wordt ook meteen uitgenodigd voor de eerstvolgende 'Maak kennis met D66-dag' en het landelijk partijcongres van D66. Het lidmaatschap kost 15 euro en is één jaar geldig. Het enige wat de ontvanger hoeft te doen, is het cadeaulidmaatschap te activeren. d66.nl/cadeaulidmaatschap

D66 Internationaal

Afgelopen mei bezochten D66-parlementariërs een Jordaans vluchtelingenkamp.

Mensen die vluchten voor oorlog en geweld mogen we niet in de steek laten. Daarom is D66 blij dat Nederland investeert in zorg en onderwijs in vluchtelingenkampen. Zo geven we kinderen de kansen die zij verdienen. D66 Internationaal reisde, samen met D66-Tweede Kamerleden Maarten Groothuizen en Achraf Bouali en D66-senator Petra Stienen, op 18 mei af voor een driedaags werkbezoek aan Jordanië. Zij bezochten daar o.a. een vluchtelingenkamp met 80.000 vluchtelingen, onder wie veel kinderen.

Lees het verslag op: internationaal.d66.nl

Interessante stage?

Heb je altijd al willen weten hoe het er bij D66 achter de schermen aan toegaat? Misschien is een stage op het Landelijk Bureau dan wel iets voor jou!

Het Landelijk Bureau van D66 heeft – evenals de Mr. Hans van Mierlo Stichting en de fracties (Eerste en Tweede Kamer, Europees Parlement) – regelmatig stage-vacatures voor studenten die voor een langere periode beschikbaar zijn.

Kijk voor meer informatie op: d66.nl/werken-bij-d66

#ingesprekmet

Op zaterdag 25 augustus gaat D66 weer de straat op – doet u mee?

De lokale campagneteams van D66 gaan regelmatig de straat op en de deuren langs om het gesprek met Nederland aan te gaan. Welke kansen zien bewoners voor een betere wijk, gemeente, provincie of land?

Benieuwd naar ideeën uit uw gemeente? Kijk op: ingesprekmet.d66.nl
Ook meedoen? Meld u aan bij uw lokale afdeling: d66.nl/partij/d66-in-het-land

SAVE THE DATE

D66 Day of the Middle East

Op 15 september 2018 vindt de zesde editie van D66 Day of the Middle East plaats in Utrecht.

Met het thema *Stories of the Unusual Suspects* zal deze dag in het teken staan van de vergeten verhalen van het Midden-Oosten; over minderheden die strijden voor emancipatie, over de vergeten conflicten en over het menselijke perspectief dat vaak buiten beschouwing wordt gelaten bij verslaggeving over geopolitiek. Deze verhalen worden verteld door experts van en uit de regio: academici, journalisten, ondernemers en politici.

Meer informatie: internationaal.d66.nl

Bestuurders- vereniging

Op 7 en 8 september vindt de Politieke Tweedaagse plaats in Papendal te Arnhem.

Voor de jaarlijkse Politieke Tweedaagse – voorheen bekend als het Bestuurdersweekend – worden alle gekozen en benoemde bestuurders van D66 uitgenodigd namens de Bestuurdersvereniging. Het programma is inmiddels bekend: d66.nl/partij/bestuurdersvereniging/activiteiten

Route66

Meedoen aan Route66, het talentontwikkelprogramma van D66?

Route66 is een tweejarig talentontwikkelingsprogramma dat wordt georganiseerd door de deelnemers zelf. Elk jaar rondom 20 'Routers' het traject af en stromen 20 nieuwe deelnemers met uiteenlopende achtergronden in. Het programma richt zich op D66-leden tussen de 25 en 33 jaar. De inschrijving voor de nieuwe lichting (2019-2020) sluit in het najaar (houd de website in de gaten voor deadlines & details).

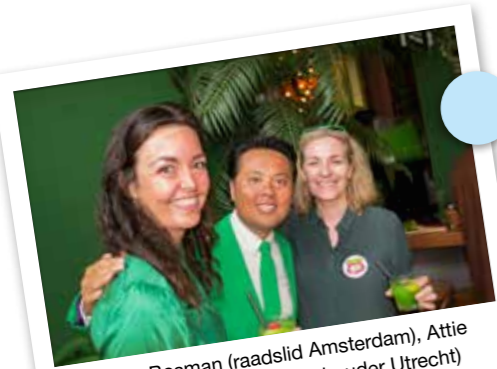
Meer informatie: route66.d66.nl

Verkiezing partijvoorzitter

Na de zomer kiezen de leden van D66 een nieuwe partijvoorzitter.

Op 16 juli a.s. opent de kandidaatsstelling voor het partijvoorzitterschap van D66. Deze kandidaatsstellingsperiode loopt tot 10 september. Eind september kunnen alle stemgerechtigde leden van D66 door middel van e-voting hun stem uitbrengen. U ontvangt tzt een e-mail met meer informatie ter uitnodiging voor deze stemming.

Meer informatie: d66.nl/partij/verkiezingpartijvoorzitter

Marijn Bosman (raadslid Amsterdam), Attie Wang en Anke Klein (wethouder Utrecht) behoren tot de eerste Route-lichtingen

Imke Verburg (bestuurslid Els Borst Network) straalt naast Dov Ballak, Annika Fawcett en Nienke Offringa

Nieuwe Routers Mattijs Loor (raadslid Arnhem), Jesper Diebels, Nena van Beuningen en Lizet Krabbenborg dirken zich graag op voor de fotograaf

10 jaar Route66

Tien jaar geleden werd Route66, het talentenprogramma voor jonge D66'ers, opgericht. Een gouden greep: inmiddels dragen zo'n 200 Routers (huidige deelnemers en alumni) op allerlei manieren hun steentje bij aan de partij. Het tweede lustrumfeest vond plaats op 2 juni in de Rotterdamse cocktailbar Amehoela. Redacteur en oud-Router Reyner van der Vlies was erbij.

Nienke Beek, Annelien Bredenoord (lid Eerste Kamer, eerste Routelichting 2008!) en Imke Verburg (bestuurslid Els Borst Network) zoeken buiten verkoeling met een fameuze lustRUMcocktail

Sahidah Somer (Lid Geschillencollege), Cherine Mathot en Sijr Hoeijmakers presenteren zich in stijl

De lustrumcommissie was met recht aanjager van het thema 'Groen als gras'

Koen Kegel (raadslid Vlaardingen), Suzanne Klaassen (Statenlid Noord-Holland) en Jasper Aalbers (bestuurslid Veenendaal) zijn even aan de drukte in Amehoela ontsnapt

'Oudgedienden' Joost Koomen (raadslid Haarlemmermeer), Bart van Grevenhof, Thomas Walder (kandidaat-wethouder Deventer), Anne-Lotte Masson en Pascal Spijkerman vermaken zich opperbest.

Ledenpagina

D66

Wilt u graag weten hoe onze politieke vereniging in elkaar steekt?
Of bent u op zoek naar specifieke (contact)informatie, afdelingen, commissies of parlementariërs?
U vindt het via: d66.nl/partij

Ledenadministratie

Een verhuizing doorgeven? Aan- of afmelden voor een nieuwsbrief? Uw lidnummer opzoeken? Ga naar MijnD66.nl en voer zelf uw wijzigingen door in onze ledenadministratie. Is uw emailadres (tevens uw gebruikersnaam) gewijzigd of heeft u andere vragen? Stuur een mail naar ledenadministratie@d66.nl of bel 070 356 60 66.

Contributie / donaties

Uw lidmaatschap betaalt u per (digitale) acceptgiro of automatische incasso. Acceptgiro kwijt? Stort uw contributie op NL 11 RABO 019 199 6807 t.n.v. Democraten 66 o.v.v. 'contributie' en uw 'lidnummer' (zie boven). Een extra gift aan de partij kunt u overmaken naar NL 11 RABO 011 304 2396 t.n.v. Democraten 66 o.v.v. 'gift'. Meer weten? Kijk op d66.nl/doneren of mail naar fondsenwerving@d66.nl

Lid worden / maken

Wilt u iemand lid maken? Kijk op d66.nl/cadeaulidmaatschap of stuur hem of haar deze link door: d66.nl/word-lid

Maak kennis met D66

D66 organiseert regelmatig een kennismakingsbijeenkomst met de partij in de Tweede Kamer. Als nieuw lid ontvangt u automatisch een uitnodiging. Meer informatie: d66.nl/nieuweleden

Landelijk congres

Het volgende congres (Congres 108) is op zaterdag 6 oktober 2018 in 's-Hertogenbosch. Elk lid krijgt voor elk landelijk congres een uitnodiging (per e-mail) toegestuurd. Voor meer info, kijk op d66.nl/congres of mail naar: congres@d66.nl

Campagne / vrijwilliger worden / meedoen

Wilt u graag meedoen aan onze campagnes? Neem contact op met uw lokale of regionale afdeling via d66.nl/partij/d66-in-het-land, met ons landelijke campagneteam via campagne@d66.nl of kijk eens op d66.nl/doe-mee. Uw lokale afdeling doet overigens veel meer dan alleen campagne voeren: ga ook eens naar een borrel, workshop of ledenvergadering van uw eigen afdeling!

Bestuur- en verenigingsondersteuning (BVO)

Bent u actief bij uw lokale of regionale afdeling en heeft u daar vragen over of ondersteuning bij nodig, neem dan contact op met de afdeling BVO van het Landelijk Bureau via: vereniging@d66.nl

Talentontwikkeling / opleidingen

D66 organiseert opleidingen en trainingen voor verschillende doelgroepen. Kijk voor meer informatie op d66.nl/partij/opleidingen of mail naar opleidingen@d66.nl. Interesse in het jongerentalentenprogramma van D66? Elk najaar kunt u zich aanmelden voor de selectie via: route66.d66.nl

Thema-afdelingen

Interesse in een specifiek thema? En wilt u daar graag over discussiëren en meepraten, kijk dan eens op d66.nl/partij/thema-afdelingen. U kunt zich aanmelden voor een TA via: MijnD66.nl

Els Borst Network

Voor 10 euro per jaar kan elk D66-lid zich aanmelden bij dit diversiteitsnetwerk: d66.nl/elsborstnetwerk

D66 Internationaal

Wilt u meer weten over of meedoen aan het internationale netwerk van D66? Kijk op internationaal.d66.nl of mail naar: internationaal@d66.nl. Gaat u verhuizen naar (of woont u in) het buitenland? Kijk eens op buitenland.d66.nl of mail naar secretaris@d66inhetbuitenland.nl

Mr. Hans van Mierlo Stichting

De Van Mierlo Stichting (VMS) is het onafhankelijke wetenschappelijk bureau van D66. Meer informatie over haar activiteiten en publicaties (zoals tijdschrift *idee*), vindt u op vanmierlostichting.d66.nl

D66 Nu app

Snel een standpunt opzoeken? Download de D66 Nu app (voor Android & iPhone).

Meer info

d66.nl/partij | info@d66.nl | 070 356 60 66

Rodney Swelsen (47) legde zijn functie als wethouder neer om met 'zijn' nieuwe afdeling D66 Beekdaelen mee te kunnen doen aan de herindelingsverkiezingen op 21 november a.s.

Je was wethouder namens een andere partij?

"Ja, ik was van 2012 tot en met 2017 wethouder in Onderbanken namens Democraten Onderbanken. D66 was namelijk niet vertegenwoordigd in Nuth, Onderbanken en Schinnen, die per 1 januari 2019 samengaan in de nieuwe gemeente Beekdaelen. Anderhalf jaar geleden vroeg Leon Vaessen, voorzitter van de Provinciale Statenfractie van D66 Limburg, of ik mij wilde inzetten voor een nieuwe afdeling. Daar moest ik even over na denken, want ik vond beide functies – wethouder zijn namens de ene partij, en je verkiesbaar stellen voor de andere – niet verenigbaar."

Je koos natuurlijk voor D66! "Een moeilijke keuze, maar ik ben niet voor niets al jaren lid van D66. Deze herindeling is een perfect moment om een nieuwe afdeling van de grond te krijgen. We hebben momenteel zo'n vijftien leden die zich actief willen inzetten. Die hebben zich gemeld na berichtgeving over de oprichting in lokale media en via onze eigen mailings. En drie van de vijf raadsleden van Democraten Onderbanken – die partij wordt opgeheven – sluiten zich bij ons aan."

De leden hebben jou gekozen als lijsttrekker; hoe nu verder? "Tijdens de ALV is besloten dat de kandidaatstelling op 31 mei sluit. Daarna gaat onze lijstadviescommissie aan de slag. Begin juli kunnen onze leden stemmen voor de definitieve lijstvolgorde. Deze zomer schrijven we verder aan ons verkiezingsprogramma; het concept leggen we ter vaststelling aan alle leden voor, vermoedelijk ná de zomervakanties. En daarna wordt het flink campagnevoeren voor de verkiezingen op 21 november!"

Wat zijn jullie speerpunten? "De nieuwe gemeente bestaat uit vijftien dorpen en zo'n 37.000 inwoners. De agrarische sector speelt hier een grote rol. D66 Beekdaelen wil zich inzetten voor een groene gemeente, en voor de ontwikkeling en het behoud van het landschap. Daarbij willen wij meer ruimte creëren voor recreatief gebruik van het landschap. Ook de sociale samenhang in de dorpen vinden we belangrijk. Tot slot willen we een optimistisch en vrijzinnig geluid laten horen. Dat klinkt misschien wat afgezaagd, maar in Limburg is dat niet zo'n vanzelfsprekende boodschap."

**Ik ben
D66**

foto Jeroen Mooijman

Democraat is het ledenmagazine van de politieke vereniging Democraten 66 en wordt verspreid onder al haar leden. Democraat versijnt drie keer per jaar. Niets uit deze uitgave mag zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van D66 worden openbaar gemaakt of veelevoudigd.

Wilt u een adreswijziging doorgeven? Of wilt u de Democraat niet meer per post ontvangen? Ga naar MijnD66.nl of stuur een e-mail naar: ledenadministratie@d66.nl

eindredacteur

Jessica Hoogenboom

redactie

Milan Assies
Frans Dijkstra
Jan Remmert Fröling
Jan Vincent Meertens
Marishka Neekilappillai
Reyer van der Vlies

fotografie / illustraties

Jan Remmert Fröling
Jeroen Mooijman

beeld voorzijde

Riddhi Parekh / Ministerie van
Buitenlandse Zaken

ontwerp / vormgeving

de ontwerpvloot / Studio Maanzaad

druk

Senefelder Misset

oplage

28.000 exemplaren
Den Haag, juli 2018

redactieadres

Landelijk Bureau D66
Postbus 660
2501 CR Den Haag

Heeft u een vraag of opmerking voor de redactie? Stuur dan een e-mail naar democraat@d66.nl

